

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO
Yhteiskuntatieteiden ja kauppätieteiden tiedekunta
Kauppätieteiden laitos

SÄÄSTÄMINEN ASUNTOLAINANMAKSUN OHELLA

Pro gradu –tutkielma
Taloushallinto ja rahoitus
Susanna Väyrynen 208631
Huhtikuu 2014

TIIVISTELMÄ

ITÄ-SUOMEN YLIOPISTO, Kuopion kampus
Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta
Kauppatieteiden laitos
Taloushallinto ja rahoitus

VÄYRYNEN, SUSANNA M.: Säästäminen asuntolainanmaksun ohella. Saving during mortgage payments.

Pro gradu –tutkielma, 74 s. ja 2 liitettä (4 s.)
Tutkielman ohjaaja: professori, KTT Jyrki Niskanen
Huhtikuu 2014

Avainsanat: Säännöllinen säästäminen, säästämisen motiivit, lainan maksu, pikalainat, vakuutukset, tulevaisuuden turvaaminen.

Pro gradu -tutkielman aiheena on säästäminen asuntolainanmaksun ohella. Tarkoitus on tutkia säännöllistä, kuukausittaista säästämistä siinä tilanteessa, kun kuukausittaisista tuloista on hoidettava myös asuntolainan lyhennykset. Kyseessä on arkipäiväinen ongelma tulojen ja menojen suunnittelusta sekä oman talouden hallinnasta.

Teoriaosuudessa käsitellään säännölliseen säästämiseen ja lainanmaksuun läheisesti liittyviä aiheita jotka selventävät tutkimuksen kokonaisuutta. Säästämisen määrän, säästökohteiden ja säästämisen motiivien tarkastelu yhdessä kotitalouksien lainanhoidon, sekä vakuutuksien avulla tulevaisuuteen turvautumisen kanssa, luo selkeän kuvan siitä millainen haaste säännöllinen säästäminen asuntolainanmaksun ohella kokonaisuudessaan on.

Empiirisen osuuden aineisto on kerätty kvalitatiivisen tutkimuksen avulla. Puhelimesta tehdyissä haastatteluissa oli mukana 20 asuntolainaa ottanutta henkilöä, joista kymmenen säästi säännöllisesti asuntolainanmaksun ohella ja kymmenen ei säästänyt. Haastatteluun on valikoitu tarkoituksella nuorempia, alle 50 -vuotiaita asuntolainaa-asiakkaita, koska on haluttu tarkastella nuorempien henkilöiden säästämispäätöksiä, ilman että suuria määriä varallisuutta on ehtinyt kertyä. Kysymykset on laadittu koskemaan tiiviisti säästämisen motiiveja asuntolainan maksamisen ohessa, sekä sitä kuinka tulevaisuuden yllättävin menoihin on turvauduttu.

Tuloksista ilmenee säästämisen motiivit, sekä talouden hallinnan haasteet. Säästäjät ovat motivoituneita ja sitoutuneita säästämään kuukausittain, vaikka tulotasoon nähden säästöön voisi kertyä enemmänkin. Ei-säästäjien haasteena ovat pieni tulotaso ja toisaalta suuret menot, jotka yhdessä aiheuttavat sen että säästäminen asuntolainanmaksun ohella ei juurikaan ole mahdollista nyt tai lähitulevaisuudessa. Vakuutusyhtiön tarjoamien vakuutusten avulla tulevaisuutta on kuitenkin turvattu, mutta lainan turvaaminen erillisellä lainan turvalla ei ole niin tärkeää.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
1.1 Tutkimuksen tausta, aihe ja näkökulma.....	4
1.2. Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset.....	6
2 TUTKIMUKSEN TEORIATAUSTA	7
2.1 Miksi säästäminen on tärkeää	7
2.2 Säästämisen motiivit	9
2.3 Lainojen hoito	13
2.4 Säästökohteet	20
2.5 Säästämisen määrä	23
2.6 Vakuutukset	25
3 TUTKIMUSAINEISTO JA MENETELMÄT	28
3.1 Haastattelu tutkimusmenetelmänä	28
3.2 Haastattelun toteutus	31
3.3 Aineiston käsittely ja analyysi	34
3.4 Tutkimuksen eettisyys ja tulosten luotettavuus	37
4 AINEISTON ANALYYSI JA TUTKIMUSTULOKSET	39
4.1 Haastateltavien taustatiedot	39
4.2 Kuukausittainen tulojen jakautuminen	45
4.3 Säästäminen asuntolainanmaksun ohella.....	52
4.4 Tulevaisuuteen turvautuminen.....	55
4.5 Yllättävän lainantarpeen kattaminen.....	58
4.6 Säästämiseen vaikuttavat tekijät	60
5 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET	64
LÄHTEET	68
LIITTEET	
Liite 1. Säästäjien haastattelurunko	
Liite 2. Ei-säästäjien haastattelurunko	

1 JOHDANTO

Tässä tutkielmassa haluan nostaa esille tärkeän, mutta vähän tutkimuksissa esillä olleen aiheen säästämisestä asuntolainmaksun ohella. Tekemieni haastattelujen pohjalta olen halunnut kysyä asuntolainaa ottaneilta, niin heiltä ketkä säästävät säännöllisesti lainanmaksun ohessa, kun heiltä ketkä eivät säästä, mikä on heidän oma näkemyksensä omasta säästämisikäyttyymisestä, sekä turvautumisesta elämässä eteen tuleviin yllättäviin tapahtumiin. Tilastotietoa löytyy paljon siitä, kuinka paljon ihmiset säästävät, paljonko ihmisillä on lainaa ja mikä on kotitalouksien tulojen määrä, mutta pureutuminen syvällisemmin syy- ja seuraussuhteisiin tuntuu puuttuvan. Tämä tutkielman on tarkoitus tuoda enemmän esille kotitalouksien motiiveja ja ajatuksia säästämisestä silloin, kun tuloista pitää hoitaa ensisijaisesti asuntolainan maksu. Tutkielmassa olen halunnut ensin tuoda teoriaosassa esille aiempia tutkimuksia aihepiiriin liittyen, vaikka yhtään tutkimusta otsikolla ”säästäminen asuntolainamaksun ohella” en löytänyt. Kuitenkin tutkimuksessani esiin tullessiin aihepiirin osioihin aiempaa tutkimusta on tehty. Haluan myös tuoda esille mikä tilanne tällä hetkellä kotitalouksien säästämisessä, lainaamisessa ja vakuuttamisessa on, jotta tutkimukseni tuloksiin on helpompi perehtyä.

1.1 Tutkimuksen tausta, aihe ja näkökulma

Ajan henkeen kuuluu jatkuva muutos ja samalla epävarmuus tulevasta. Taloustilanne on nykyään nopeasti muuttuva, ja Suomenkin kotitalouksiin vaikuttaa paljon maailman taloudelliset haasteet. Kotitaloudet tasapainottelevat säästäminen ja kuluttamisen aallokossa mahdollisuuksien ja toisaalta halujen vuorovaikutuksessa. Mihin on varaa, mikä on mahdollista, onko työpaikka turvattu ja kuinka voi varautua eteen tuleviin yllätyksiin jotka horjuttavat omaa ja perheen taloutta. Säästäminen ja sen avulla tulevaisuuteen turvautuminen ainakin jossain määrin lienee aina kannattavaa. Omalla talouden huolellisella suunnittelulla voi välttyä suuriltakin taloudellisilta hankaluuksilta. Säästämisessä säännöllinen kuukausittainen säästösopimus johonkin oman riskitason tuotteeseen tuo hyvän pohjan sille, että varallisuutta varmasti kertyy säästöön.

Tällä hetkellä ajankohtaiseksi keskustelunaiheeksi ovat nousseet liian suuret asuntolainat joita on myönnetty pankeista, ja varsinkin se, että asuntolainajilla ei ole ollenkaan omia säästöjä hakiessaan lainaa, vaan rahoitusaste voi olla 100 % tai jopa ylikin. Keskustelua on herättänyt paljon se, kuinka ihmiset selviytyvät lainoistaan ylipäättään, ja varsinkin nyt kun taloudellinen tilanne on epävakaa, ja irtisanomisuutisia tulee viikoittain. Herää kysymys, ovatko asuntolainaa ottaneet ihmiset turvanneet omaa tilannettaan millä tavoin. Onko asuntolainajat turvannut lainaansa erillisellä lainalle tarkoitetulla turvatuotteella kriisien, esimerkiksi työttömyyden tai sairastumisen varalta? Onko itselle ja perheelle otettu vakuutuksia, onko säästetty rahaa aktiivisesti kuukausittain johonkin säästämistuotteeseen, ja mikä ylipäättään saa ihmiset säästämään säännöllisesti kuukausittain, tai mikä saa heidät pidättäytymään säästämisestä. Mitkä on ne syyt jotka saisivat asuntolainajat säästämään, tai toisaalta luopumaan säännöllisestä säästämisestä.

Koska tutkimuksen aiheena ei ole äkkirikastumisen vaan säästämisen kautta elämisen kuluihin varautuminen, huomio kiinnittyy nuorempaan asuntolainajaväestöön. Varat kertyvät säästämällä, kuukausien ja vuosien kuluessa. Jos säästämisajatusta ei sisäistä nuorena, puskurirahaston kerryttäminen on haastavaa, ja toisaalta ei varallisuuttakaan voi kertyä. Asuntolainaminenkin katsotaan toisaalta säästämiseksi, mutta tämän tutkielman mielenkiinto kohdistuu nimenomaan asuntolainan maksun jälkeen tapahtuvaan vapaaehtoiseen säännölliseen kuukausittaiseen säästämiseen. Moni haastateltavista mainitsi haastattelun eri vaiheissa, ”pakollisen lainanmaksun”, joka kuvaa hyvin ajattelumallia siitä, että ensin tuloista maksetaan lainanlyhennys ja sen jälkeen vasta siirrytään miettimään mitä tuloista jää yli, ja voiko siitä säästää. Valitettavasti tilastojen mukaan kaikille ei jää pakollisten menojen jälkeen mietittävää mihin kuukausittaisista tuloistaan säästäisi, sillä elämisen kustannuksia katetaan jatkuvilla kulutusluotoilla ja pikavipeillä. Pikalainojen räjähdysmäinen kasvu onkin hyvin mielenkiintoinen ilmiö nyky-yhteiskunnassa, sillä niin sanottuina vanhoina hyvinä aikoina tällaista käytäntöä ei edes tunnettu. Nyt monet, varsinkin nuorempaan väestöön kuuluvista, ovat luisuneet velkakierteen hallitsevaan maailmaan.

1.2. Tutkimuksen tavoitteet ja tutkimuskysymykset

Tutkimukseni aiheena on säästäminen asuntolainamaksun ohella. Tavoitteenani on saada selville, kuinka osa kotitalouksista onnistuu säästämään samalla kun maksavat asuntolainaa, ja kuinka osa ei siihen pysty. Tavoitteena on selvittää, mitkä tekijät vaikuttavat säästämiseen, ja kuinka tulevaisuutta ja tulevaisuuden mukanaan tuomia yllättäviä menoja on turvattu. Haluan tutkia ja tuoda tutkimukseni myötä esille vähän aiemmissa tutkimuksissa esillä ollutta aihetta säästämisestä asuntolainamaksun ohella, ja selvittää kuinka laajasta kokonaisuudesta kaikkiaan on kyse. Säästämisspäätöksiin, varsinkin silloin kun tuloista täytyy hoitaa ensin asuntolainan lyhennys, vaikuttaa moni asia, ja tätä kokonaisuutta haluan tutkimuksessani selvittää.

Tutkimuskysymyksiini olen pyrkinyt saamaan vastauksia ensin tutkimalla teoriataustaa ja aiempia tutkimuksia aiheeseeni liittyen. Lisäksi olen tehnyt huolellisen valmistelun jälkeen haastattelut tarkasti valitulle ryhmälle. Haastattelun kysymykset olen pyrkinyt laatimaan niin, että ne tukevat parhaiten juuri niitä tekijöitä jotka vaikuttavan säästämiseen asuntolainamaksu ohessa. Näitä tekemiäni haastatteluja analysoidessani ja tuloksia kirjatessani olen pyrkinyt löytämään vastauksia tutkimuskysymyksiini.

2 TUTKIMUKSEN TEORIATAUSTA

Tässä tutkielman osiossa tuon esille aiempia tutkimuksia aihealueeseeni liittyen, sekä lisäksi pyrin kuvaamaan aiheen teoriataustaa mahdollisimman laaja-alaisesti. Täysin samasta aiheesta, säästäminen asuntolainanmaksun ohella, tutkimuksia ei juurikaan ole tehty, mutta olen teoriaosuudessa tuonut esille tekijöitä joilla on vaikutusta tutkimukseni eri osa-alueisiin. Aluksi kerron miksi säästäminen on tärkeää, eli tuon esille näkökantoja eläkesäästämiseen liittyen, johon liittyy olennaisesti myös oman talouden suunnittelu, sekä tuloerot miesten ja naisten välillä. Seuraavassa säästämisen motiiveja käsittelevässä kappaleessa tuon esille monitahoiset syyt, eli motiivit jotka saavat ihmiset säästämään. Huomattavaa on, että säästäminen ei aina ole riippuvainen pelkästään tuloista ja menoista eli siitä, onko varaa säästää, vaan säästämisspäätöstä ohjailee niin sisäiset kuin ulkoisetkin tekijät. Teoriaosiossa haluan myös selventää mikä on kotitalouksien lainojen tilanne tällä hetkellä, niin asuntolainoissa kun kulutusluotoissakin, koska se auttaa selventämään kokonaisuutta säästämisspäätöksiin liittyen. Myös kotitalouksien säästökohteet ja se, paljonko kotitaloudet säästävät helpottavat tulkitsemaan oman tutkimukseni tuloksia. Lopuksi kerron vielä vakuutuksista ja siitä, millainen vaikutus niillä on tulevaisuuteen turvautumisessa.

2.1 Miksi säästäminen on tärkeää

Suomalaisista 59 % säästää. Suuri osa suunnittelee omaa talouttaan korkeintaan puoleksi vuodeksi eteenpäin. Omien raha-asioiden hoitaminen ja suunnitelmallisuus vahvistuu iän myötä, kunnes taas heikkenee 60 ikävuoden jälkeen. Vähän yli viidennes yli 60 -vuotiaista ei suunnittele omia talousasioitaan ollenkaan. (Finanssialan keskusliitto, säästäminen luotonkäyttö ja maksutavat -tutkimus 2013.) Maaliskuussa 2014 55 prosenttia kuluttajista piti ajankohtaa hyvänä säästämiselle. Kotitalouksista 66 prosentilla oli jäänyt rahaa säästöön ja 80 prosenttia uskoi pystyvänsä säästämään seuraavan vuoden aikana. (Tilastokeskus 27.3.2014.)

Eläkesäästämistä on puhuttu paljon ja se on saanut suurta huomiota mediassa jo pitkän aikaa. Laskeva trendi säästämässä sekä syntyvyydessä, ja lisäksi kasvavat elinajanodotteet tuovat omat haasteensa kun mietitään ihmisten kykyä selviytyä tulevista eläkevuosista (Attanasio & Banks, 1998). Pohdintaa ja ihmetystä aiheuttaa se, millä nykyisen työikäisen sukupolven eläkkeet maksetaan. Tähän uutisointiin ovat tarttuneet myös pankit, vakuutusyhtiöt ja muut säästämistuotteita tarjoavat tahot rakennellessaan asiakkaille erilaisia mahdollisuuksia oman eläkkeen säästämiseksi, sillä uhkakuvat eläkkeen määrästä ovat herätteleviä. Ihmisiä yritetään eri tavoin kannustaa olemaan töissä entistä pidempään jotta eläkettäkin karttuisi eikä ihmisille tarvitsisi niin pian alkaa maksaa eläkettä, mutta toisaalta kysymyksiä herättää myös ihmisten terveydentila nykyään. Kuka pystyy fyysisesti olemaan töissä lähemmäs 70 vuoden ikään saakka, ja kuka siihen henkisestikään jaksaa. Paljon puhutaan siitä, kuinka erilaiset sairaudet kuten diabetes, verenpaine- ja kolesteroliuongelmat, elintarvikkeiden myrkyt ja ihmisten liikalihavuus ovat vitsauksia jotka verottavat ihmisten työkuntoa mielenterveysongelmia pois sulkematta. Vaikka työelämässä haluaisi olla, ei se kaikkien kohdalla ole mahdollista. Miten siis ihmiset selviytyvät jos työurastaan ei saa hyvityksenä edes kohtuullista eläkettä?

Naisten tulot ovat pääsääntöisesti miesten tuloja pienemmät. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2011 keskimäärin miesten palkka vuodessa oli 30 824 euroa ja naisten 22 533 euroa (Tilastokeskus, tulot ja kulutus 2011). Kuukausitasolla tarkasteltuna miesten keskitulo vuonna 2011 oli n. 2569 euroa ja naisten 1878 euroa, eli naisten tulot olivat 691 euroa vähemmän kuin miesten. Tuloero on huomattava. On siis selvää, että myös naisten eläkkeet ovat miesten eläkkeitä pienemmät, koska eläkkeen määrä on riippuvainen tuloista. Lisäksi naiset jäävät useimmiten hoitamaan lapsia kotiin ainakin joksikin aikaa, joka osaltaan heikentää tulevaa eläkkeen määrää naisten osalta. Vaikka säästäminen on jokaisen hyvä ottaa mietintään, varsinkin eläkesäästämisen osalta naisten olisi hyvä valveutua tulevaisuuden varalle. On lohduttavaa, että Pörssisäätiön tekemän tutkimuksen mukaan jopa 61 % suomalaisista kokee eläkepäivien varalle säästämisen tarpeelliseksi (Pörssisäätiö 2011).

2.2 Säästämisen motiivit

Kotitaloudet tekevät säästämisspäätöksiään, joko säästää tai jättää säästämättä, monista erilaisista syistä johtuen. Jotta voidaan ymmärtää säästämistä lainanmaksun ohella, on hyvä ymmärtää taustalla olevia tekijöitä ylipäätään säästämisspäätökseen liittyen. Säästämisen taustalla olevia tekijöitä tutkiessani selvisi että säästämisspäätökseen vaikuttavat asiat voidaan jakaa karkeasti kahteen eri osioon: sisäisiin, henkilöstä itsestään lähtöisin oleviin tekijöihin ja ulkoisiin, henkilöstä riippumattomiin ulkopuolisiin tekijöihin.

Tutkimuksessani kävi ilmi, että suurempituloiset eivät säästä sen enempää, mitä vähempituloisetkaan. Säästämisen määrä ei siis ollut riippuvainen henkilön tuloista. Kuitenkin Yuhin ja Hannan (2010) mukaan korkeampituloisista suurempi osa säästää verrattuna matalampituloisiin. 65 % kotitalouksista, jotka arvioivat tulojen olevan tulevaisuudessakin turvattu, ja niiden nähtiin nousevat enemmän mitä hintataso, kertoi säästävänsä.

Lisäksi Yuh ja Hanna (2010) löysivät paljon muitakin tärkeitä tekijöitä jotka vaikuttavat kotitalouksien säästöpäätöksiin. Tutkimuksen mukaan heistä ketkä arvioivat tulojen tulevaisuuden näkymät epävarmoiksi, säästäjiä oli ainoastaan 48 %. Myös terveydentilalla näyttää olevan vaikutusta säästämiseen, sillä kotitaloudet joissa perheen pään, tai puolisoista vähintään toisen terveydentila oli heikentynyt, 62 % kertoi säästävänsä, kun taas täysin terveistä kotitalouksista säästää 52 %. Säästämistä lisäsi myös se, jos ystäviltä tai vanhemmilta voitiin lainata pieni summa rahaa. Heistä 65 % kertoi säästävänsä, kun taas he ketkä kertoivat että lainaa ei ollut mahdollista saada, 52 % kertoi säästävänsä.

Kotitalouksien säästäminen ei riipu pelkästään säästämiskyvystä, eli tuloista ja menoista, vaan myös halusta säästää. Mitä suuremmat motiivit säästämiseen on, sitä enemmän säästöäkin kertyy. Intia on tästä hyvä esimerkki, sillä Intiassa tulotaso on hyvin heikkoa, mutta ihmiset säästävät kuitenkin paljon, jopa saman verran kuin muissa keski- tai korkean tulotason teollisuusmaissa. Intialaiset itse tunnustavat ja tunnistavat motiivin ja

säästämisen yhteyden, sillä 95 % intialaista on sitä mieltä että motiivilla on osuutta siihen että he säästävät tietyn osuuden kuukausittaisista tuloistaan. (Kasilingam & Jayabal, 2011.) Omassa tutkimuksessani laina-asiakkaiden kohdalla jotka eivät tällä hetkellä säästäneet säännöllisesti kuukausittain törmäsin siihen, että tulojen koettiin vaikuttavan vahvasti siihen, säästikö henkilö. Henkilö siis itse koki, että omat tulot eivät riitä säästämiseen. Muitakin syitä mainittiin, muun muassa säästämisen kannattamattomuus huonojen säästämiskohteiden tuottojen vuoksi. Kuitenkin merkittäväksi tekijäksi mainittiin se, ettei ollut varaa säästää, ja toisaalta säästäminen olisi mahdollista aloittaa jos tulot olisivat suuremmat tai kulut pienemmät.

Devaney, Anong ja Whirl (2007) selittävät säästämisen motiiveja Maslowin tarvehierarkian tapaisena motivaatioiden hierarkiana, jossa nousee aina seuraavalle tasolle kun edellinen tarve on tyydytetty. Ensimmäiset ovat he ketkä eivät säästä ollenkaan, koska on olemassa myös henkilöitä jotka eivät säästä. Tämän jälkeen alimmalla tasolla on perus- tai fysiologiset tarpeet, sitten turvallisuuteen liittyvät tarpeet kuten kotia tai sairastumista varten säästäminen, seuraavana tulevaisuuden turvaamiseksi säästäminen, kuten eläkesäästäminen, seuraavana rakkauden ja yhteiskunnallisen tarpeen vuoksi säästäminen, kuten oma tai lasten koulutus tai perheen perustaminen, seuraavana itsetunto ja ylpeys, kuten loma-asuntoon tai matkustamiseen säästäminen joiden saavuttaminen nostaa itsetuntoa, ja viimeisenä itsensä toteuttaminen, jolloin elämästä halutaan kaikki irti ja säästetään esimerkiksi sitä varten että voi harjoittaa hyväntekeväisyyttä tai ostaa yrityksen.

Wisman (2009) tarkastelee kahta syytä jotka helpottavat selvittämään sitä, miksi amerikkalaisten säästämisen taso on matalampi kuin muissa rikkaammissa hyvinvointivaltioissa, ja miksi säästämisen taso on laskenut viimeisimpien vuosikymmenten aikana. Ensimmäinen syy on amerikkalaiset ovat hyvin tarkkoja sosiaalisesta asemastaan, ja ovat sitä mieltä että asemaa voi nostaa tai laskea hyvinkin nopeasti. Muissa vertailumaissa aseman muuttamiseen nopeasti ja helposti ei uskottu samalla tavoin kuin Amerikassa. Lisäksi amerikkalaiset ovat enemmän pakotettuja sisäistämään vastuu omasta sosiaalisesta asemastaan, joka muodostuu ja on seurausta jokaisen omasta

toiminnasta ja tekemisistä. Omaa asemaa tuodaan esiin kuluttamalla. Se mitä enemmän kuluttaa, merkitsee parempia tuloja joka on taas merkki kovasta ja ahkerasta työnteosta. Amerikassa on suurempi tarve vaikuttaa asemaansa kulutuksen kautta kun muissa vertailumaissa joissa usko sosiaalisen aseman pystysuuntaiseen liikkumiseen oli heikompi. Suuresta kulutuksen määrästä seuraa siis pienempi säästämisen määrä.

Wismanin (2009) mukaan toinen syy amerikkalaisten matalaan säästämisen tasoon ja laskeneeseen säästämisen trendiin löytyy eriarvoisuudesta. Kulttuureissa joissa useat uskovat että sosiaalista asemaa voi muuttaa pystysuunnassa, suuren tulojaon ja varallisuuden eriarvoisuuden voidaan olettaa vahvistavan sitä, että ihmiset säästävät vähemmän. Suuri eriarvoisuus tarkoittaa että kuluttajien on venytettävä kulutustottumuksiaan jatkuvasti yhä enemmän normaalin kulutuksensa yläpuolelle. Ja näin ihmiset ovat juuri toimineet, kuten matalista säästämistasoista voi havaita. Näistä kahdesta asiasta voidaan todeta yhteenvetona, että sosiaalinen asema on ihmisille hyvin tärkeä, ja vaikuttaa paljon ihmisten käyttäytymiseen ja sillä on merkitystä myös säästämiseen. Ihmisten halun olla kiinnostunut ja keskittyä sosiaalisen aseman vahvistamiseen voi selittää myös evoluution näkökulmasta. Korkean aseman omaavilla oli parempi mahdollisuus menestyä vastakkaisen sukupuolen kanssa, joka mahdollisti enemmän ja paremmin hoidettuja jälkeläisiä. Korkean aseman tavoittelu voi näin olla ihan luonnon mukainen valinta.

Taloudellinen kyvykkyys ja talouden hallinnan taidot vaikuttavat kotitalouksien säästämiseen. Yhä nuoremmat joutuvat käsittelemään talouteen liittyviä asioita koska taloudellinen ympäristö on nykypäivänä haastavampi kuin ennen. Nuorena tehdyt huonot valinnat taloudessa kostautuvat myöhemmin, tai toisaalta, hyvistä valinnoista voi olla suurta hyötyä tulevaisuudessa. Nuorten kykyyn hallita omaa taloutta tulisi puuttua hyvissä ajoin ja tarvittaessa siihen voisi puuttua valtion tai viranomaisten avustuksella jotta kuluttajat eivät ylivelkaantuisi tai muuten hoitaisi talouttaan huonosti, ja toisaalta näin olisi tietoa ja taitoa kerryttää varallisuutta nuoresta lähtien. Vanhemmat ovat nuorten aikuisten taloudellisten taitojen kannalta merkittävässä asemassa, sillä mikäli vanhemmilla on hyvä koulutus tai kokemusta esimerkiksi osakesijoittamisesta, on sillä

selvä vaikutus nuoren aikuisen talousosaamisessa ja talouteen liittyvien asioiden hallinnassa. (Lusardi & Mitchell & Curto, 2010.) Pelkästään ihan nuorten aikuisten ongelma oman talouden suunnittelemattomuus ei ole, sillä yhä useammat jäävät eläkkeelle huomiota herättävän pienen varallisuuden turvin. Tämä tarkoittaa että omaa talouden hoitoa ei ole osattu suunnitella pitkällä aikavälillä edes myöhemmässä vaiheessa jolloin varallisuutta eläkettä varten olisi ehtinyt kertyä. Omaa taloutta, säästämistä, eläkkeeseen varautumista ja laina-asioita ei ole osattu hoitaa. (Lusardi & Mitchell, 2007.)

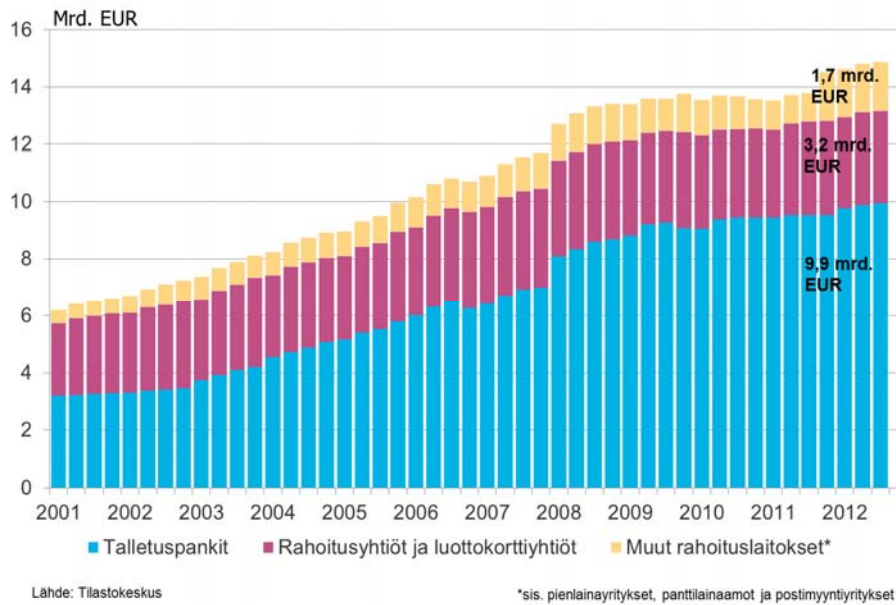
Berryn ja Williamsin (2009) mukaan säästämiseen vaikuttavat monet eri tekijät, niin nykyinen kehitys kuin muutokset kotitalouksien odotuksista tulevaisuudessa. Säästämisen määrän laskuun vaikuttavat esimerkiksi reaalikorkojen lasku, löysemmät lainaehdot, hyödykkeiden hintojen nousu ja suurempi makrotalouden vakaus. Finanssikriisi ja sitä seurannut talouden taantuma johti tiukentuneisiin lainanmyöntämisehtoihin, varallisuuden hintojen laskuun ja suurempaan työtilanteen epävarmuuteen. Artikkelin mukaan kotitaloudet saattaisivat vastata tällaiseen finanssikriisitilanteeseen lisäämällä säästämistä kaiken varalta, yllättävien menojen varalle. Lisäksi kotitaloudet voivat haluta rakentaa uudelleen kuntoon taloudellisen tilanteensa.

Berryn ja Williamsin (2009) mukaan ulkoisten tekijöiden vaikutukset säästämiseen ovat epävarmoja, eikä historiakaan anna täysin selkeitä suuntaviivoja ihmisten säästämiskäyttäytymisestä talouden vaihdellessa erilaisissa tilanteissa. Kotitalouksien säästäminen nimittäin nousi jyrkästi 1990-luvun alun lamassa jatkuen korkeana jonkin aikaa, mutta 1970-luvulla säästämisen tärkeys unohdettiin, ja inflaatiolla korjattu säästäminen laski ja oli aika ajoin jopa negatiivista. Kun tarkastellaan säästämiseen vaikuttavia tekijöitä, osa niistä vaikuttaa säästämiseen vain väliaikaisesti ja osa tekijöistä vaikuttaa jatkuvasti. Esimerkiksi epävarmuus työpaikasta liittyy usein lamaan ja sen aiheuttamaan taloudelliseen taantumaa, kun taas lainansaantiehtojen tiukkuus jatkunee tulevaisuudessakin, sillä ehtoja tuskin tullaan koskaan tulevaisuudessa löysäämään sille tasolle mitä ne olivat ennen finanssikriisiä. Kotitalouksien säästämisen muutokset kiinnostavat aina taloudellisesta näkökulmasta tarkasteltuna koska ne vaikuttavat niin vahvasti talouteen kokonaisuudessaan. Esimerkiksi jos kulutusta yritetään vähentää, se

vähentää tuotantoa ja siten kotitalouksien tulojakin. Kun tulot pienenevät, yhteys säästämiseen on ihan selvä; ei jää enää varaa säästää. Vaikka rahapolitiikan tuomaa merkittävää kannustinta ei ole suunniteltu säästämisen ohjailemiseksi niin se voisi kuitenkin olla osa säästämisen ja kuluttamisen kokonaisuutta ja se voisi vähentää tuotannon häiriöitä ja sitä kautta inflaatiota.

2.3 Lainojen hoito

Nykypäivänä ihmisillä tuntuu olevan asenne että kaikki pitää saada heti ja vielä mahdollisimman helposti. Samanlaiseen asenteeseen törmää usein keskusteluissa asuntolainoista, kulutusluotoista ja tilanteissa joissa itselle pitää hankkia jotain. Helposti halutaan ylisuuria asuntolainoja ilman omasäästöosuutta, ja tavaroita ostetaan liikkeiden tarjoamilla kulutusluotoilla ja luottokorteilla, ja internetistä tilataan tavaroita osamaksulla. Asenteenmuutosta kuvaa hyvin kulutusluottojen määrän kasvu (ks. kuvio 1). Pattarin ja Cosman (2012) mukaan juuri asenteilla on suuri vaikutus kulutusluottojen käyttöön, ja ne joilla on kulutusluottoja, suhtautuvatkin niihin positiivisemmin. Kun tarkastellaan kulutusluottojen ratkaisevia tekijöitä yhdessä, ottaen asenteen lisäksi huomioon muun muassa tulot ja kotitalouksien sosiodemografiset piirteet, asenteet nousevat esiin ja niillä on suuri vaikutus asenteiden lisätessä mahdollisuutta lainata rahaa ja käyttää kulutusluottoja.



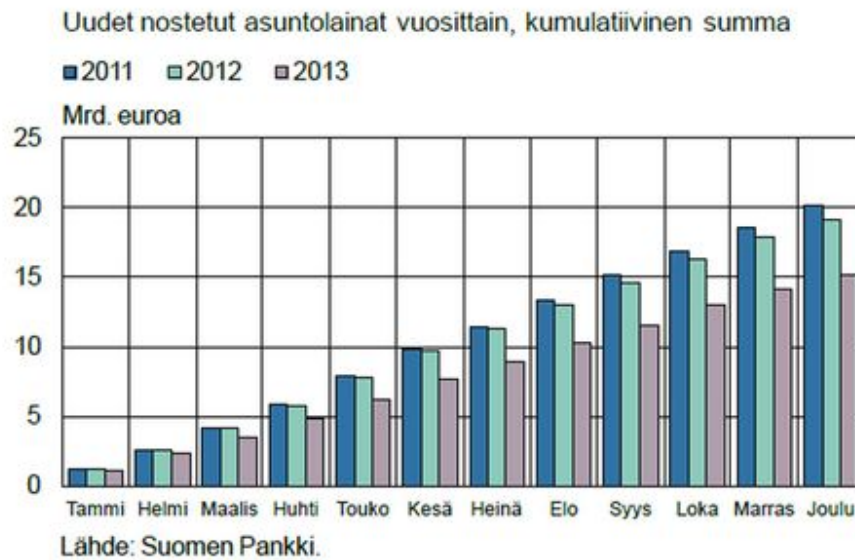
Kuvio 1: Kotitalouksien kulutusluottokannan jakauma luotonantajaryhmittäin

Lähde: Finanssialan keskusliitto, ks. Tilastokeskus.

Finanssialan keskusliitto (17.1.2014) on myös herännyt ihmisten säästämättömyyteen ja 100 % laina-asteisiin laatimalla esityksen lainakatosta. Esityksen tavoitteena on turvata asuntomarkkinoiden vakaus ja lainanottajien yhdenvertaisuus sekä kannustettaisiin kotitalouksia ennakkosäästämiseen. Esityksen mukaan lakiin kirjattaisiin kiinteä 90 % enimmäisloussuhde eli lainakatto asunnon tai kiinteistön hankintaan. Ensiasunnon ostajille katto olisi 95 % joilla vähennetään taloudellista eriarvoisuutta varsinkin nuorten keskuudessa joilla ei ole taloudellisesti vahvaa lähipiiriä. Lainakaton ehdotetaan tulevan voimaan vuoden 2016 heinäkuun alusta lukien, jolloin nyt asunnon hankintaa harkitsevilla on kaksi vuotta aikaa varautua lainakaton voimaantumiseen (Valtiovarainministeriö, 2014).

Kevästä 2011 kevääseen 2013 otettujen asuntolainojen keskimääräinen suuruus on 120 500 euroa, ja olemassa olevien asuntolainojen keskimääräinen suuruus keväällä 2013 on 89 500 euroa. Lainojen keskikoon kasvu on tasaantunut ja myös suurten, yli 150 000 euron lainojen kasvuvauhdissa on nähtävissä hidastumista. (Finanssialan keskusliitto

2013, Suurten asuntolainojen keskikoon kasvu tasaantunut.) Asuntolainakannan kasvu on hidastunut ensimmäistä kertaa 15 vuoteen edellisen kuukauden kasvuun verrattuna joulukuussa 2013 ollen kuukauden lopussa 88,3 mrd. Koko vuoden 2013 aikana asuntolainoja nostettiin vähemmän kuin edellisellä vuonna, ja vuoden 2013 aikana asuntolainoja nostettiin yhteensä 15,2 mrd kun vuonna 2012 luku oli 19,1 mrd. euroa (ks. kuvio 2) Joulukuun 2013 lopussa kotitalouksien lainoista kulutusluottoja oli 13 mrd. ja muita lainoja 15 mrd. (Suomen Pankki 2014, Kuukausitiedote 31.1.2014.)



Kuvio 2: Uudet nostetut asuntolainat vuosittain 2011–2013

Lähde: Suomen Pankki 2014, Rahalaitokset vuosikatsaus 2013.

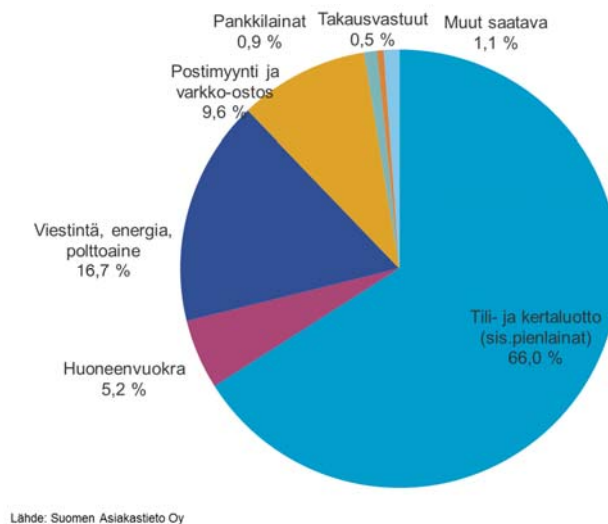
Yksi ajatus tutkimusta suunnitellessani oli ihmisten säästämättömyyden seuraukset. Ylipäätään kiinnostuksen kohteeksi nousi se, kuinka ihmiset ovat varautuneet tulevaisuuden hankintoihin tai yllättäviin tilanteisiin jotka vaativat rahaa, ja varsinkin kuinka he toimivat jos omia säästöjä ei ole tullut kerrytettyä. Erilaisia kulutusluottoja ja korttiluottoja saa haettua niin pankeista kun muistakin luottoa tarjoavista yhtiöistä. Keskustelun aiheeksi mediassa ja kansalaisten keskuudessa nousi muutama vuosi sitten pikalainat, niin sanotut pikavipit, sillä niiden suosio ihmisten keskuudessa nousi merkittävästi, sekä myöhemmin keskustelua aiheutti niiden tuomat luottotieto-ongelmat.

Pikavippi on euromäärältään vähäinen, nopeasti ilman pankkikäyntiä saatava laina. Aiemmin lainan sai hyvin helpostikin internetin tai tekstiviestin välityksellä. Summat vaihtelevat muutamasta kymmistä muutamiin satasiin, ja luottoa saa ilman vakuutta. Lainasumma tulee tilille nopeasti, mahdollisesti jopa muutaman minuutin kuluttua lainahakemuksen jättämisestä. Säännöksiä tiukentamisen jälkeen yöaikaan, klo 23.00 haetun lainan saa siirtää tilille vasta aamulla klo 7.00 jälkeen. Pikalainojen laina-aika vaihtelee muutamasta viikosta muutamaan kuukauteen. Tyypillinen pikalainan piirre on korkea korko, joka vuoden 2009 luvuin saattoi olla jopa tuhansia prosenttiyksiköitä verrattuna esimerkiksi pankista haettuun korttiluottoon, jonka korko oli 7,8 % - 13,1 % tai postimyöntäjäyritysten myöntämiin luottoihin joiden korko oli kahdestakymmenestä yli kolmeen kymmeneen prosenttiin. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2014.)

Suomeen pikalainat tulivat vuonna 2005. Vuonna 2012 alalla toimi 80 yritystä, ja vuonna 2011 luottoja myönnettiin yhteensä 320 miljoonan euron edestä. Vuoden 2011 kolmannesta neljänneksestä vuoden 2012 vastaavaan ajanjaksoon verrattuna luottokanta kasvoi euromääräisesti tarkasteltuna 29 prosentilla. Pikalainojen määrä on kasvanut muuta luottokantaa selvästi nopeammin. Heinä-syyskuussa 2012 otettujen pikalainojen keskimääräinen suuruus oli 276 euroa ja takaisinmaksuaika keskimäärin 37 päivää. Erilaisia kuluja kyseiseltä aikaväliltä kertyi 23 miljoonaa euroa ollen näin 22 % myönnetystä lainapääomasta. Keskimääräinen vuosikorko on 920 %. (Eduskunta 2014, Talousvaliokunnan mietintö 15/2012 vp.) Syksyllä 2013 uusien luottojen keskimääräinen lainamäärä oli 348 euroa ja takaisinmaksuaika 94 päivää (Tilastokeskus 2014). Lainojen keskimääräinen suuruus on siis noussut 72 eurolla ja laina-aika melkein kominkertaistunut vuodesta 2012 vuoteen 2013.

Vaikka pikalainojen aiheuttamista ongelmista ei ole kerätty yksiselitteistä tilastoa, hyvän kuvan pikaluottojen aiheuttamasta velkaantumiskehityksestä antaa velkomustuomioiden määrän kasvu. Vuonna 2005 alle 300 euron suuruisia koskevia velkomustuomioita annettiin alle 3 000 kappaletta, kun vuonna 2011 luku oli 80 000. (Eduskunta, Talousvaliokunnan mietintö 15/2012 vp.) Yksityishenkilöiden velkomustuomiot vuonna

2012 on 338 073 kappaletta (ks. kuvio 3). Käräjäoikeuksien arvioiden mukaan voidaan todeta että pikalainojen osuus velkomustuomioista on huomattavasti suurempi kuin niiden osuus kokonaisluottokannasta. Myös ulosottotiedot antavat samansuuntaista tietoa ongelmien kehityksestä. Päättäjät ovat puuttuneet asiaan ja yrittäneet poistaa pilkanlainojen mukanaan tuomia ongelmia lakimuutoksilla. Vuonna 2009 tehdyn muutoksen myötä luotonantajien tuli merkitä markkinoinnissa lainan todellinen vuosikorko, ja luotonantajan tuli todentaa lainanhakijan henkilöllisyys vahvaa tunnistautumismenetelmää käyttäen. Lisäksi säädettiin, että luottoa ei saa maksaa tilille heti jos sitä haetaan klo 7.00 – 23.00 välillä. Eduskunta myös hyväksyi lausuman, jossa edellytettiin, että hallitus antaa vielä saman vaalikauden aikana eduskunnalle esityksen, jossa kulutusluottoja myöntävät yritykset velvoitetaan rekisteröitymään, ja tämä esitys annettiin vuonna 2010, jolloin rekisteriviranomaiseksi määrättiin Etelä-Suomen aluehallintovirasto. Samalla pantiin täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi kulutusluotoista, joka tiukensi luotonantajan velvollisuuksia antaa ennakkotietoja luoton ehdoista. (Eduskunta, Talousvaliokunnan mietintö 15/2012 vp.)



Kuvio 3: Yksityishenkilöiden velkomustuomiot 2012

Lähde: Finanssialan keskusliitto, ks. Suomen Asiakastieto Oy.

15.3.2013 vahvistettiin lakimuutos joka tuli voimaan 1.6.2013. Lakimuutoksen myötä pikalainoille asetettiin korkokatto, jonka mukaan alle 2000 euron pienlainoilla korko saa olla enintään korkolain mukainen viitekorko + 50 prosenttiyksikköä. Viitekorko on tällä hetkellä alle 1 %. Näin ollen pienten pikalainojen korko saa olla jatkossa enintään 51 %. Todellinen vuosikorko sisältää kaikki lainan toimitusmaksut, käsittely – ja muut kulut. Luotonantaja ei saa myöskään käyttää lisämaksullisia tekstiviestejä lainan hakemisessa, vahvistamisessa, eräpäivän siirrossa tai missään luottosuhteeseen liittyvässä asioinnissa. Myös luotonhakijan luottokelpoisuus pitää selvittää entistä tarkemmin. Luottokelpoisuutta arvioitaessa tulee selvittää hakijat tulot ja muut taloudelliset olosuhteet, ja kohtuullisin toimenpitein tulee myös selvittää tietojen oikeellisuus. (Taloussuomi 2014.)

Lakimuutoksen myötä pikalainayritykset keksivät, että haettava luotto voi olla vähintään 2000 euroa, mutta asiakkaan ei tarvitse nostaa lainaa kokonaan vaan esimerkiksi tarvitsemansa 300 euroa. Näin käytännössä asiakas saa edelleen tarvittaessa vain muutaman kympin tai satasen lainan, mutta näin ollen nostettavan summan todellinen vuosikorko on taas huimia satoja prosentteja. 2000 euron 51 % todellisen vuosikoron omaavasta lainasta nostettaessa vain 200 euroa todellinen vuosikorko voi nousta pahimmillaan jopa 510 prosenttiin. (Taloussuomi 2014, Pikavippi 2013, viimeisimmät tiedot.) Pikalainayritysten tulkinta lakimuutoksista on kuitenkin lainvastainen, ja pikalainayrityksille tullaan tarkentamaan lakia tarvittaessa (Helsingin uutiset 2013). Lakimuutos on vaikuttanut pikalainoja myöntävien yritysten lukumäärään, sillä syksyllä 2013 Suomen aluehallintoviraston luotonantajarekisterissä oli 55 yritystä, kun vuoden 2012 lopussa rekisterissä oli 87 yritystä (Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2013).

Pikalainat ovat hyvä tapa rahoittaa yllättäviä nopeita lainatarpeita, ilman niiden tuomia ylivelkaantumisongelmia. Pikalainat toimivat hyvin silloin, kun laina voidaan maksaa nopeaan tahtiin pois. Pikalainoja käytetään kuitenkin hankalissa taloudellisissa tilanteissa, jolloin lainaa ei voida maksaa suunnitellusti pois, ja uudella pikalainalla maksetaan entinen laina. Pikalainojen kulut ovat korkeat, ja nopeasti voidaan ajautua kalliiseen pikavippikierteeseen, jossa vanha laina maksetaan aina vain uudella lainalla, ja kulut ovat

kohta moninkertaiset lainan pääomaan verrattuna. Pikalainoja käytetään kaikissa ikäluokissa ja erilaisissa elämäntilanteissa, mutta epäsäännöllisiä tuloja saavat nuoret ovat ongelmallisessa asemassa, ja Helsingin talous- ja velkaneuvonnan arvion mukaan 80 % alle 25 vuotiaista asiakkaista on juuri pikalainoihin liittyviä ongelmia. (Eduskunta, Talousvaliokunnan mietintö 15/2012 vp.)

Pikalainat ovat nimenomaan nuoremman väestön suosiossa, sillä Aution ym. (2009) mukaan yli 24–29 -vuotiaiden suosiossa on enemmän luottokortit jonka säännölliset tulot mahdollistavat. Näin tätä nuorempi väestö kattaa kuluja pikalainoilla, jos vanhemmilta ja ystäviltä ei haluta lainata rahaa tai se on mahdotonta. Myös yksinhuoltajat nousivat esille suurimpana pikalainojen käyttäjäryhmänä. Pikalainojen käyttökohteet voidaan jakaa kahteen ryhmään; peruskuluihin, kuten ruoka, vaatteet, puhelinlaskut, lasten hoito, terveydenhoito, auton kulut ja vuokra sekä mielihyvää aikaansaavaan kulutukseen, kuten juhlimiseen, vapaa-ajan toimintoihin, viinaan ja tupakkaan, matkusteluun, uhkapeliin, elektroniikkaan ja kodinsisustukseen. Nuorilla esiin nousivat myös palkkojen myöhästymiset ja takuuvuokrat, joihin pikalainoilla haettiin apua. Lainaajilla ja henkilöillä jotka eivät käytä lainoja on myös erilainen kuva itsestään kuluttajana. Lainaajat maksavat laskunsa erääntyneenä, tunnistavat puutteita rahankäytönhallinnassaan, ja ovat valmiita maksamaan korkeampia kuluja pikalainoistaan. Monilla lainaajilla on huonompi taloudellinen tilanne ja jotkut ovat jo ilkeässä velkakierteessä. Kyseessä on myös yhteiskunnallinen ongelma, ei pelkästään henkilökohtainen. Talousasioihin liittyvän koulutuksen parantaminen olisi yksi parhaista keinoista vaikuttaa nuorten talousasioiden hallintaan. Lainojen nopea ja helppo saanti hankaloittaa vähempituloisten kotitalouksien talouden hoitoa entisestään muun muassa tärkeiden laskujen maksamisen myöhästymisenä, eikä suinkaan helpota tilannetta kuten voisi luulla (Melzer, 2011). Bertrand ja Morse (2011) tuovat esille myös sen, että informaatiota lisäämällä voitaisiin vaikuttaa paremmin siihen ottavatko ihmiset lainaa vai eivät. Ihmiset pitäisi saada miettimään lainapäätöstään pidemmällä aikavälillä tuoden esille vertailukuvia siitä millaisia kuluja lainaan liittyy pitkällä aikavälillä, ja näin lainojen suuruutta ja määrää saataisiin pienemmäksi.

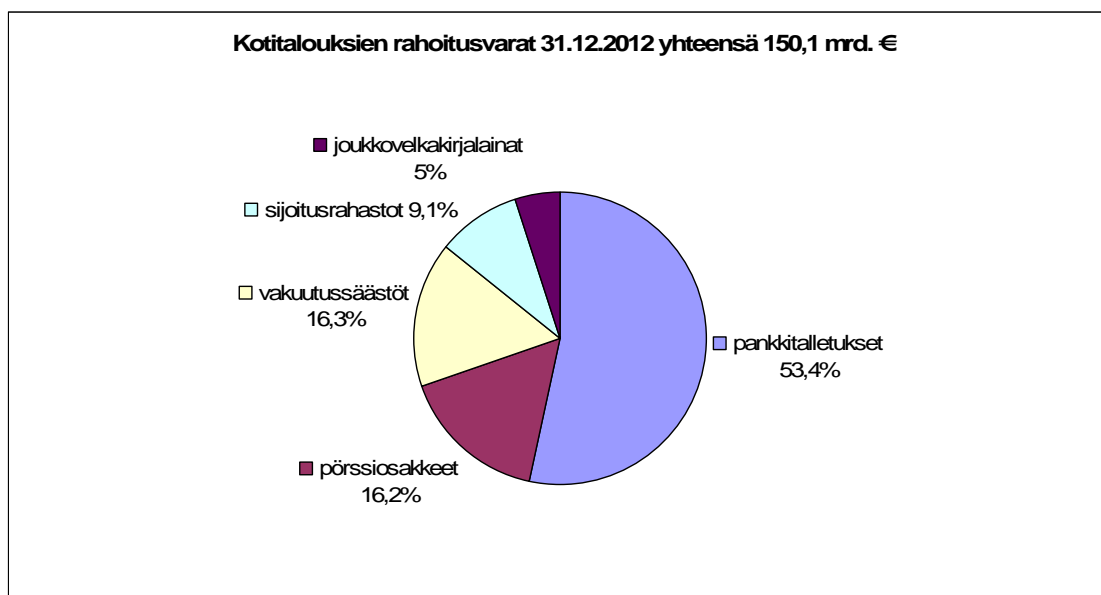
2.4 Säästökohteet

Tutkimusta tehdessäni halusin kysyä säästäjiltä sitä, mihin tuotteisiin he säästävät. Haastattelun kohteena olevat henkilöt olivat iältään 25-vuotiaista 47-vuotiaita, eli aktiivisessa työiässä olevia henkilöitä. Koska säästäjiä oli kuitenkin kymmenen, ja kyseessä oli aktiivisia, kerran kuukaudessa säästösopimuksen kautta säästäviä henkilöitä, ennako-odotukseni mukaan ajattelin että säästämistuotteitakin olisi ollut edes jonkinlainen kirjo. Haastattelun tulokset osoittivat kuitenkin niin, että tilisäästäminen oli erittäin suosittua ja muut säästökohteet jäivät hyvin paljon vähemmälle. Kuusi säästi tilille, joista yksi säästi tilin lisäksi myös eläkesäästöön toiseen pankkiin. Kolme säästi rahastoon, joista yksi toisen pankin rahastoon. Yhdeltä löytyi sijoitusasunnon lisäksi eläkevakuutus ja osakesalkku.

Puttosen (1998, 30–31) esittämän elinkaariajattelun mukaan ihmisikä jakautuu kolmeen vaiheeseen: varallisuuden kerryttäminen (ikävuodet 20 - 54), kultaiset vuodet (55 - 64 vuotta) ja eläkeikä (yli 65 vuotta). Varallisuuden kertymisen ikään liittyy tyypillisesti aktiivinen harrastaminen, perheen perustaminen, lapsien ja asunnon hankkiminen. Vaikka asuntolainan lyhentäminenkin on säästämistä, vaurastumisen tavoite on yleensä kaukana tulevaisuudessa. Tavoitteen saavuttaminen helpottuu, jos säästämisen alkuun pääsee mahdollisimman aikaisin. Säästäminen kannattaisikin aloittaa korkeatuottoisista tuotteista, esimerkiksi osakkeista, koska pitkällä aikavälillä osakkeet ehtivät ottaa takaisin mahdollisen voimakkaan kurssilaskun. Tutkimukseni pohjalta voidaan todeta että näyttäisi kuitenkin siltä, että nuorempi väestö ei ole valveutunut tällaiseen sijoitusajatteluun, sillä osakesäästämistä oli vain yhdellä henkilöllä. Vaurastumisen kannalta haastattelemanani henkilöt toimivat päinvastaisella tavalla, eli säästävät tuotteisiin joiden tuotto jää pitkällä aikavälillä heikoksi. Monesti kuulee sanottavan että säästötilien korko ei riitä edes inflaation kattamiseksi, jolloin reaalin, inflaatiolla korjattu tuotto jää negatiiviseksi.

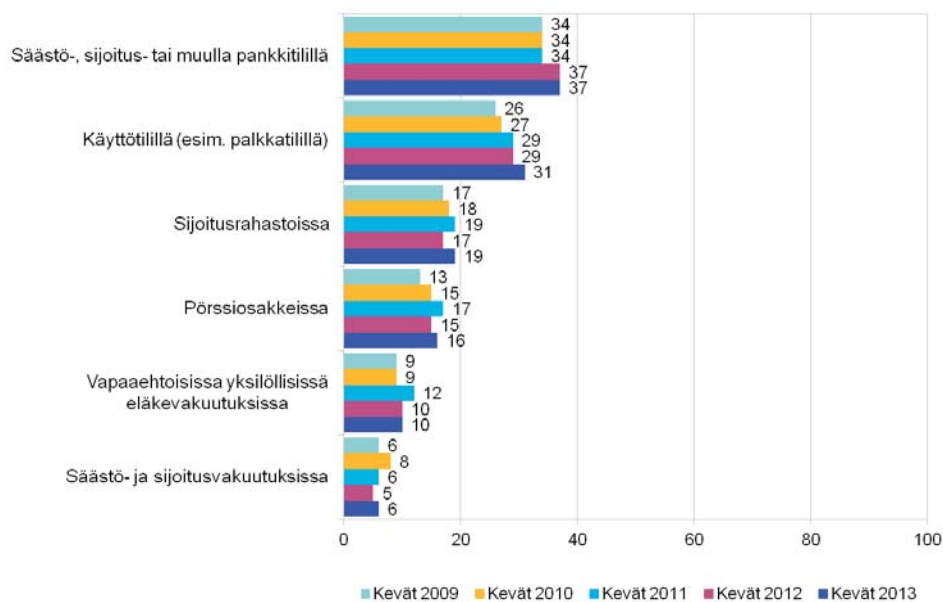
Kotitalouksien säästökohteissa suosio näyttää painottuvan hyvin vahvasti talletuksiin (ks. kuvio 4), joka tukee tutkimuksessani ilmi tulleita havaintoja tilisäästämisen suosiosta.

Samansuuntainen ilmiö on havaittavissa myös finanssialan keskusliiton tekemän tutkimuksen mukaan (ks. kuvio 5). Tutkimusta on tehty puhelinhaastatteluna aina vuodesta 1979 lähtien. Vuonna 2013 haastattelut tehtiin helmikuussa ja haastatteluja kertyi 2399, edustaen väestöä iän, sukupuolen ja asuinpaikkakunnan tyyppin mukaisesti. Tutkimuksen mukaan tilisäästäjiä on eniten yli 65-vuotiaissa, ja sijoitusrahastoja on eniten 40–44 ja 50–54 -vuotiailla. Kasvua on havaittavissa yli 40 -vuotiailla. Pörssiosakkeita on etenkin 50–54 -vuotiailla sekä 60–64 -vuotiailla. Kasvua voidaan nähdä etenkin 50–59 ja 20–24 -vuotiailla. Vapaaehtoisia eläkevakuutuksia on 35–39 ja 50–54 -vuotiailla eniten. Naiset ovat enemmän tilisäästäjiä ja miehet osakesäästäjiä. Tilisäästämisen suosion lisäksi varoja osataan jo hajauttaa useampiin kohteisiin, ja hajauttaminen olikin vuoden 2013 keväällä suosituempaa kuin vuotta aiemmin. Rahastosäästäminen nousee pankkitalletusten jälkeen seuraavaksi suosituimmaksi säästökohteeksi, ja säästökohteen valinnassa tärkein kriteeri on turvallisuus, joka selittää tili- ja rahastosäästämisen suosiota. (Finanssialan keskusliitto, Säästäminen, luotonkäyttö ja maksutavat 2013.) Kaikesta huolimatta suomalaisten kotitalouksien euromääräinen määräaikaistalletusten kanta on laskenut 2013 alkuvuoden aikana 2,3 miljardia eli -11,6 % siirtyen osittain yön yli -talletuksiin käyttelytileille. Talletusten määrän heikentymiseen on vaikuttanut talletuksille maksettava korko, joka on pienentynyt joulukuun 2012 1,82 prosentista kesäkuun 2013 1,46 prosenttiin. Myös pitkäaikaissäästämissopimusten määrä on laskenut runsaasti. Huhti-kesäkuussa 2012 sopimuksia tehtiin 1500 kun vuotta myöhemmin vain 122. Syynä tähän on vuoden 2013 alusta voimaan tullut laki, jonka myötä näitä sopimuksia koskeva talletusten nostoikä korotettiin 63 vuodesta 68 vuoteen. (Suomen Pankki 2013, kuukausitilasto.)



Kuvio 4: Kotitalouksien rahoitusvarat 31.12.2012 yhteensä 150,1 mrd. €

Lähde: Finanssialan keskusliitto, finanssialan vuositilasto 2012.



Kuvio 5: Nykyiset säästö- ja sijoituskohteet

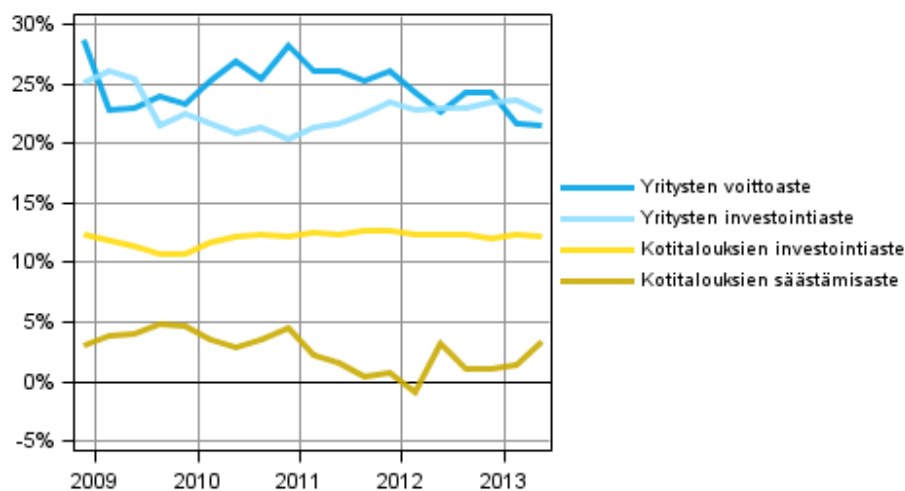
Lähde: Finanssialan keskusliitto, Säästäminen, luotonkäyttö ja maksutavat 2013.

2.5 Säästämisen määrä

Säästämisen laskevaan trendiin on törmännyt Berry ja Williams (2009), todeten että kotitalouksien säästäminen on laskenut vuodesta 1995 vuoteen 2007 historiallisen alhaiselle tasolle. Myös Wisman (2009) on huomannut samansuuntaisen ilmiön Amerikassa. Amerikassa säästäminen on matalalla tasolla verrattuna muihin rikkaampiin hyvinvointivaltioihin, ja viimeisimpinä vuosikymmeninä säästämisen määrä on romahtanut. Vuonna 1980–84 luku oli 10,4 %, vuonna 1985–89 7.7 %, vuonna 1990–94 6.5 %, vuonna 1995–99 3.8 %, ja vuonna 2000–04 2.1 %. Vuosina 2005 ja 2006 luvut näyttivät jo negatiivista ollen -0.4 % ja -1.0 % ollen alaisimmat sitten vuosien 1932–33 suuren laman.

Yuhin ja Hannan (2010) mukaan 57 % kotitalouksista kertoi kuluttavansa tulojaan vähemmän, 28 % kertoi kuluttavansa tulojensa verran, ja 15 % kertoi kuluttavansa enemmän kuin heidän tulonsa ovat. Suurin määrä säästäjiä löytyy 50 – 59 -vuotiaista, sillä heistä 61 % kertoi kulutuksen olevan tuloja pienempää. Vähiten säästäjiä löytyy yli 70 -vuotiaista, sillä heistä 52 %:lla kertyi säästöjä, ja toiseksi vähiten alle 30 -vuotiailla, heidän prosenttiluvun ollessa 53 %. Naimisissa olevista 65 % säästää, kun taas sinkkunaisista vain 43 % ja sinkkumiehistä 56 %. Korkeakoulun käyneistä kotitalouksista 63 % kertoi säästävänsä, kun lukion käyneistä vain 39 %.

Kun tarkastellaan uutta saatavilla olevaa tilastotietoa tämän hetken suomalaisten kotitalouksien säästämisen tasosta, tilanne on suorastaan lohdullinen (ks. kuvio 6). Vaikka säästäminen on notkahtanut vuoden 2012 aikana, trendi on vuoden 2013 aikana selvästi nouseva. Lisäksi säästämisaste, joka kuvaa säästön osuutta käytettävissä olevasta tulosta, on kasvanut tulojen kasvaessa kulutusta enemmän. (Tilastokeskus, Sektoritilit neljännesvuosittain.)



Kuvio 6: Kotitalouden säästämisaste nousussa vuoden 2013 toisella neljänneksellä.

Lähde: Tilastokeskus

Vuodesta 2005 lähtien rahoitusvarat ovat jatkuvasti kasvaneet (ks. taulukko 1), ja aiemmin mainittu talletusten suosio on helppo huomata kun tarkastellaan euromääräisiä osuuksia eri sijoituskohteisiin. Kotitalouksilla oli vuoden 2013 lopussa rahoitusvaroja 246,5 miljardia euroa. Vuoden 2013 viimeisellä neljänneksellä rahoitusvarat kasvoivat velkoja enemmän. Rahoitusvaroja kasvattivat sekä kotitalouksien tekemät sijoitukset että hallussapitovoitot. Viimeisellä neljänneksellä sijoituksissa on suosittu käteistalletuksia ja osakkeita. (Tilastokeskus 2014, Kotitalouksien rahoitusvarat kasvoivat 5 miljardia vuoden 2013 viimeisellä neljänneksellä.)

Taulukko 1: Kotitalouksien rahoitusvarat

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	Mrd.€								
Talletukset	55,1	56,2	62,9	70,6	71,3	75,5	80,2	80,2	79,8
Vakuutustekninen saaminen ¹⁾	37,3	39,9	41,6	39,6	42,7	43,3	42,7	46,4	48,0
Noteeratut osakkeet	22,8	27,1	27,2	14,8	23,0	29,3	21,3	25,1	30,4
Rahasto-osuudet	13,2	18,0	18,2	9,1	12,8	14,4	11,6	14,9	17,5
Muut osakkeet ja osuudet	39,7	41,8	39,9	38,8	42,8	46,4	46,0	48,7	53,0
Muut	9,6	12,1	12,1	11,9	13,5	14,2	14,9	17,1	17,7
Yhteensä	177,7	195,1	202,0	184,9	206,2	223,2	216,8	232,4	246,5

1) Sisältää yksilölliseen eläkevakuutukseen sekä henkivakuutukseen kuuluvat, vakuutuslaitosten tulevia korvauksia varten keräämät rahastot sekä kotitalouksien osuuden vahinkovakuutuksen vastuuvielasta.

Lähde: Tilastokeskus rahoitus ja vakuutus

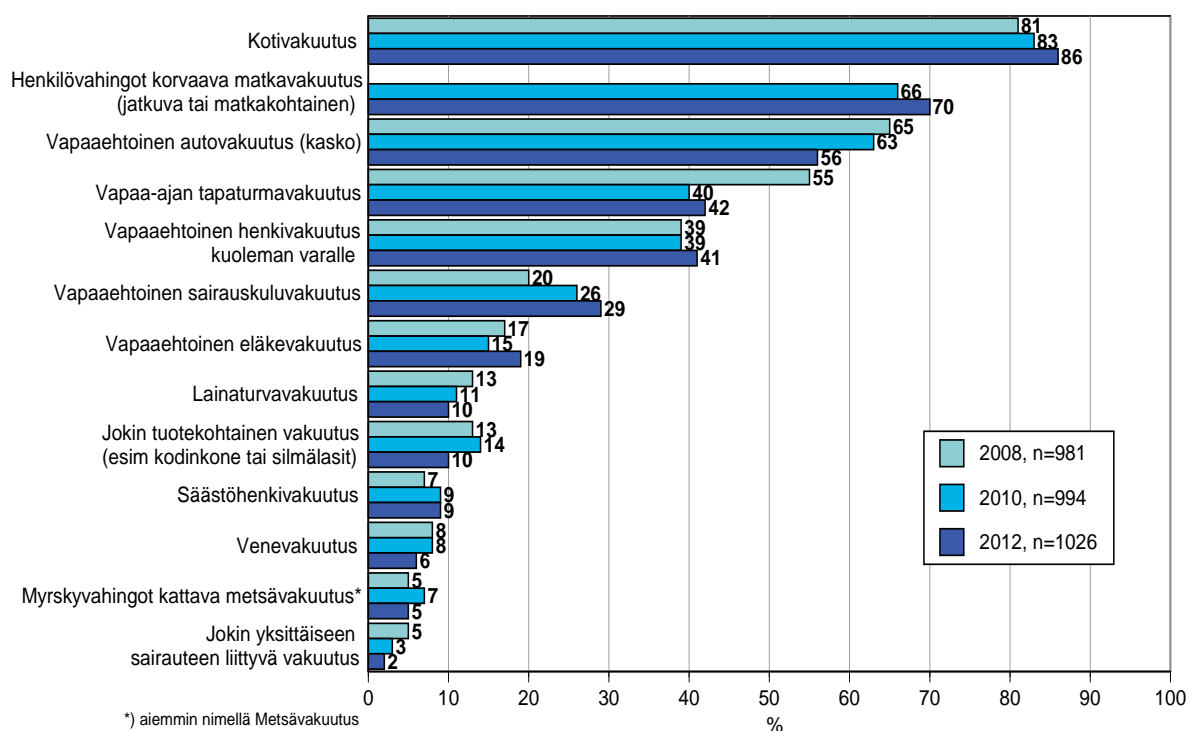
2.6 Vakuutukset

Nykyään kotitalouksille on tarjolla suuri ja kirjava joukko erilaisia vakuutuksia ja turvatuotteita. Vakuutusturvan kartoittaminen saattaa olla hankalaakin, sillä sen lisäksi että tarjontaa on paljon, itsellä saattaa olla esimerkiksi työnantajan puolesta jotain vakuutuksia (Showers & Shotick 1994). Perinteisten koti- tapaturma, sairaskulu, matka- ja ajoneuvovakuutusten lisäksi löytyy erilaisia henkivakuutuksia, ja myös lainoille on tarjolla omat turvansa. Monesti vakuutuksia itselle, perheelle ja omaisuudelle on tarjolla vakuutusyhtiöiden valikoimissa, mutta lainan voi turvata pankin tarjoamalla lainaturvalla. Turvat kattavat yleisimmin sairastumista, työttömyyttä ja kuolemaa, minkä kohdatessa vakuutus turvaa lainasta selviytymistä asiakkaan turvaa ottaessaan määrittelemän laajuuden mukaan. Omassa tutkimuksessani halusin kartoittaa missä laajuudessa laina-asiakkaat käyttävät erilaisia vakuutuksia, ja voidaanko todeta eroavaisuuksia heidän välillä ketkä säästävät ja ketkä eivät säästä. Koska kaikki kaksikymmentä haastattelussa ollutta kertoivat että heillä on vakuutusyhtiön tarjoamia vakuutuksia, voidaan tutkimukseni perusteella todeta että asuntolainaa ottaneilla henkilöillä on vakuutusasiat kunnossa. Lainan takaisinmaksuturvien suosio oli huomattavasti pienempi, säästäjistä kaksi ja henkilöistä ketkä eivät säästä neljä kertoi että lainassakin oli turva, ja vain yhdeltä löytyi lainaa koron nousulta suojaava kiinteä korko. Lainan turvaaminen lainan

turvilla, korkokatolla tai kiinteällä korolla ei kiinnostanut matalan korkotason ja toisaalta turvien kovan hinnan vuoksi. Hinta koetaan selvästi esteenä vapaaehtoisen asuntolainaturvan ottamiselle varsinkin silloin, jos näyttää siltä, että tuloista jää vähän ylimääräistä pakollisten menojen vuoksi, ja esimerkiksi, jos lapsia on perheessä useita jolloin menotkin ovat suuremmat (Pryce & Keoghan, 2002). Myös Yuhin ja Hannan (2010) tutkimuksessa tuloilla ja säästöön jäävällä rahalla on vaikutusta vakuutusten ottamiseen. Kotitalouksista joissa kaikilla on sairausvakuutukset, 60 % kertoi että kulut ovat pienemmät kuin menot, eli säästöön jäi rahaa, kun taas niistä kotitalouksista joilla sairausvakuutusta ei ollut, säästäjiä oli 43 %.

Vuoden 2011 lopussa Suomessa toimi 39 kotimaista vakuutusyhtiötä, joista vahinko- ja jälleenvakuutusyhtiöitä oli 21, henkivakuutusyhtiöitä 11 ja työeläkevakuutusyhtiöitä 7 (Finanssialan keskusliitto, Vahinkovakuutusyhtiöt Suomessa 2011). Suomessa sosiaaliturva on pyritty järjestämään niin sanotun pohjoismaisen hyvinvointiyhteiskuntamallin mukaisesti. Tähän kuuluu esimerkiksi asumiseen perustuva oikeus julkisiin palveluihin, ja toimeentuloturvaan sekä pakollisen toimeentuloturvan koostuminen vähimmäisturvasta ja lähisääteisestä ansiosidonnaisesta osasta. Lisäksi mukaan kuuluu julkisten hyvinvointipalvelujen suuri osuus hyvinvointimenoista ja tasainen tulonjako. Koska Suomessa lakisääteinen turva on niin kattava, vapaaehtoisten henkilövakuutusten tarve ei ole niin suuri kuin monissa muissa läntisissä teollisuusmaissa. Suomalaiset kotitaloudet ovat huolehtineet heikosti vapaaehtoisesta vakuutusturvastaan verrattuna muihin pohjoismaihin. Aukkoja löytyy muun muassa auto- ja kotivakuutuksissa. Myöskään henkilöriskejä ei tunnisteta, ja niiltä suojaudutaan heikosti. Lisäksi sairastumiseen, vanhuuteen ja kuolemantapaukseen varautuminen vaatisivat lisähuomiota. Pidemmällä aikavälillä tarkasteltuna erilaisten säästömuotoisten vakuutusten suosio on lisääntynyt. Tähän on vaikuttanut toisaalta erilaisten vaihtoehtojen lisääntyminen, sekä vakuutustuotteiden saanti pankkien konttoreista jolloin vakuutusten tarjonta on tullut lähemmäksi kuluttajaa. Vakuutuksia käytetään yhä enemmän tulevaisuuden turvaamisen ja turvallisen elämän rakentamiseen. (Finanssialan keskusliitto, Vakuutus Suomessa.)

Vuonna 2012 vapaaehtoisten vakuutusten määrä oli kasvanut vuoden takaiseen verrattuna. Kotivakuutusten tärkeys on tiedossa ja se onkin suosituin vapaaehtoisista vakuutuksista (ks. kuvio 7). Yli puolen (55 %) tutkimuksessa mukana olleiden mielestä on välttämätöntä täydentää omaa sosiaaliturvaa vapaaehtoisilla vakuutuksilla. Sairauskuluvakuutusten suosi on ollut nousussa. Erityisen tärkeänä vapaaehtoisia vakuutuksia pidetään sellaisille henkilöille joilla on lapsia tai lainaa. (Finanssialan keskusliitto, Vakuutustutkimus 2012.) Henkivakuutukset näyttävätkin olevan enemmän nuorten suosiossa. Syynä tähän voi olla esimerkiksi se, että vanhemmissa kotitalouksissa tulot ovat jo tasaantuneet eikä turvaa koeta niin tärkeäksi, ja lisäksi kulut ovat ikäihmisillä suuremmat. (Lin & Grace, 2007.)



Kuvio 7: Vakuutusten yleisyys

Lähde: Finanssialan keskusliitto, Vakuutustutkimus 2012.

3 TUTKIMUSAINEISTO JA MENETELMÄT

Tutkimusmenetelmän valinta oli monivaiheinen prosessi johon vaikutti suuresti se, että aiheeni liittyi pankkimaailmaan ja pankin asiakkaiden valintoihin. Pankin järjestelmistä ei ollut mahdollisuutta saada sellaista materiaalia, jota olisi voinut käyttää kvantitatiivisessa tutkimuksessa sellaisenaan. Edes suurella työllä ja vaivalla kaikkea tarvitsemaani tietoa ei ollut järjestelmissä suoraan saatavilla, joten ainoa vaihtoehto oli lähestyä asiakkaita ja kysyä heiltä itseltään miksi ovat päätyneet valitsemiinsa ratkaisuihin pankki- ja talousasioissaan. Halusin päästä itse keskustelemaan asiakkaiden kanssa, joten katsoin parhaaksi lähestymistavaksi laadullisen tutkimuksen kentästä haastattelun. Puhelimella ihmiset tavoittaa nykypäivänä helposti, joten päätin toteuttaa tutkimukseni puhelinhaastatteluna. Näin mukana pystyi olemaan myös hieman avoimempia kysymyksiä, joiden avulla pääsisin perehtymään syvemmälle aiheeseeni.

3.1 Haastattelu tutkimusmenetelmänä

Haastattelumenetelmät voidaan jakaa Metsämuurosen (2006, 112–115) mukaan strukturoituun, puolistrukturoituun ja ei-strukturoituun, eli avoimeen haastatteluun. Strukturoidussa haastattelussa kysymykset ovat järjestyksessä ja esitetään kaikille haastateltaville samassa järjestyksessä, jopa lomaketta apuna käyttäen. Fontanan ja Freyn (2008, 124) mukaan tyypillisiä strukturoituja haastatteluja ovat esimerkiksi puhelinhaastattelut ja haastattelut kaupoissa ja parkkipaikoilla. Strukturoitu haastattelu etenee tarkasti etukäteen suunnitellun mukaan haastattelijan ohjatessa haastattelutilannetta. Kaikilta haastateltavilta kysytään kysymykset samalla tavalla, samassa järjestyksessä. Omia tulkintoja ei siis sallita, vaan kysymysten esittäminen ja haastattelutilanne tulee olla tarkasti samanlaista kaikille haastateltaville. Liian pitkiin vastauksiin ja selittelyihin ei pidä sekaantua, vaan kysymykset ja mahdolliset vastausvaihtoehdot annetaan lyhyen ytimekkääsi ilman selittelyjä. Näin haastattelijalla ei myöskään tuo omia näkemyksiään tai mielipiteitään esille. Haastattelijan tulee olla neutraali, hyvä kuuntelija, joka on kiinnostunut vastauksista, mutta toisaalta hyvin persoonaton. Strukturoidussa haastattelussa vastausvaihtoehdot on valmiiksi annettu, ja

vastaajan tehtäväksi jää valita omaa mielipidettään lähimpänä oleva vastaus (Puusa 2011, 81).

Kun ryhmä on yhtenäinen ja haastateltavia paljon, puolistrukturoitu menetelmä soveltuu nopeutensa vuoksi hyvin. Puolistrukturoitu haastattelu sopii tutkimuksiin, joissa aiheena ovat intiimit ja arat aiheet, ja halutaan tutkia ihmisten ihanteita, arvostuksia tai perusteluita. Kysymysten muoto ja järjestys eivät ole etukäteen suunniteltu, vaan haastattelu tapahtuu teemoittain. (Metsämuuronen 2006, 115.) Hirsjärvi ja Hurme (2008, 47) ovat pohtineet eri teoksien määritelmiä puolistrukturoidulle haastattelulle, sillä yhdessä teoksessa sanotaan yhdellä tavalla ja toisessa toisella tavalla. Voidaan siis todeta, että varsin tarkkaa määritelmää siitä millainen puolistrukturoitu haastattelu on, ei ole. Puolistrukturoitu haastattelutyö, sen säännöt ja kriteerit sijaitsevat jossain strukturoidun ja avoimen haastattelun välimaastossa siten, että jokin osa, esimerkiksi kysymysten järjestys, on lyöty lukkoon mutta kaikkia osioita ei ole päätetty tarkasti etukäteen. Erikssonin ja Kovalaisen (2008, 82) mukaan suuri osa juuri talouspuolen laadullisista haastattelututkimuksista ovat puolistrukturoituja haastatteluja. Etuja puolistrukturoidussa haastattelussa on se, että haastattelumateriaali on hyvässä järjestyksessä haastattelun edetessä loogisessa järjestyksessä, mutta kuitenkin jättäen vähän liikkumavaraa jolloin haastattelu on enemmän keskustelun kuin kuulustelun omainen.

Hirsjärvi ja Hurme (2008, 47) määrittelevät teemahaastattelun puolistrukturoiduksi haastattelumenetelmäksi. Teemahaastattelussa haastattelu kohdennetaan tiettyihin teemoihin joista keskustellaan. Yksityiskohtaisten, tiettyjen kysymysten sijaan haastattelussa edetään teemoittain. Teemahaastattelussa haastattelijan rooli ei ole niin painottunut, vaan painoarvo on haastatteluun osallistuvien tulkinnoissa asioista, ja tarkoituksena on tuoda heidän äänensä kuuluviin. Teemahaastattelussa on ennalta suunnitellut teemat, mutta tarkkoja kysymyksiä, niiden muotoa ja järjestystä ei ole päätetty, Teemahaastattelu ei ole kuitenkaan niin avoin kuin varsinainen avoin haastattelu josta kerron seuraavaksi pääkohdat, sillä teemahaastattelussa kaikki ennalta päätetyt teemat tulee käydä läpi ja teemoihin tulee saada vastaukset haastatteluilla.

Avoin haastattelu on olemukseltaan lähellä keskustelua, jota tutkija ei ohjaa, vaan se etenee haastateltavan mukaan. Avoin haastattelu sopii tutkimuksen toteutusmenetelmäksi silloin, kun eri henkilöiden kokemukset vaihtelevat paljon, käsitellään huonosti muistettavia asioita kuten menneisyyttä, tutkittavia on vähän, tai kun aihe on arkaluontoinen. (Metsämuuronen 2006, 115.) Erikssonin ja Kovalaisen (2008, 82 – 83) mukaan avoin haastattelu perehtyy tutkittavaan asiaan tarkasti ja laajasti, ja sen avulla saa hyvän kuvan tutkittavasta ilmiöstä ilmiön kokijan omasta näkökulmasta, ja hänen kertomuksensa perusteella. Selvät erot strukturoituihin haastatteluihin ovat se, että vaikka jonkinlainen hahmotelma kysyttävistä asioista onkin olemassa, haastattelussa ei edetä minkään tietyn rakenteen mukaan. Lisäksi haastattelijalla voi johdatella haastattelun suuntaa ihan mihin hyvänsä mikä aihe alkaa kiinnostaa haastattelun edetessä. Rowleyn (2012) mukaan avoimessa haastattelussa on aiheita joiden ympärillä keskustelussa liikutaan, mutta mitään tarkkaa rakennetta haastattelulla ei ole. Haastattelijalla olisi hyvä olla aiempaa kokemusta haastattelusta, sillä materiaalia voi olla hankala hallita ja jäsenellä.

Pietilä (2010, 212-213) täydentää haastattelutapoja vielä ryhmähaastattelulla, jota on käytetty alun perin erityisesti markkinoinnin tutkimuksessa, jolloin kiinnostuksen kohteena olivat nimenomaan yksilöt ryhmässä, heidän yksilölliset ajatuksensa ja mielipiteensä, mutta ei kuitenkaan ryhmän yksilöiden muodostamana kokonaisuutena. Nykyään ryhmähaastatteluissa painotetaan enemmän ryhmän sisäistä vuorovaikutusta, dynamiikka ja prosesseja joiden kautta ryhmän jäsenet muodostavat käsityksiä juuri ryhmänä. Tutkijakin nähdään nykyään enemmän keskusteluun rohkaisevana ja ohjailijana, ennemmin kuin entiseen tyyliin haastattelijana. Puusan (2011, 84–85) mukaan haastattelijalla kohdentaa huomionsa ryhmähaastattelussa kaikkiin, vaikka voikin välillä kohdentaa kysymyksiä tietylle yhdelle ryhmän henkilölle. Tavoitteena on haastateltavien avoin, rento ja spontaani vuorovaikutustilanne, ja haastattelijan tehtävänä on ohjata keskustelua vain siltä osin, että se pidättäytyy tutkimuksen aiheen teemassa. Ryhmähaastattelun rikkaus on se, että se saa keskustelujen kautta myös niitä asioita esiin jotka kahdenkeskisessä haastattelussa saattaisi jäädä itsestäänselvyyksiksi, eli mainitsematta kokonaan, tai muuten vain kahdenkeskisen haastattelutilanteen ulkopuolelle.

Haastattelututkimuksen eri vaihtoehtoista puhelimesta toteutettavaksi soveltui parhaiten strukturoidun ja puolistrukturoidun haastattelun yhdisteleminen, ja mukaan liitin myös avoimia kysymyksiä (ks. liitteet 1 ja 2). Halusin, että kun soitan yllättäen haastateltavien arkeen, haastattelu olisi jouheva ja selkeä, saisin vastaukset haluamiini tutkimuksen kannalta oleellisiin kysymyksiin, kuitenkin liian pitkään häiritsemättä ihmisten arkea. Kun kysymykset on harkitussa järjestyksessä ja vain osa niistä on avoimia, haastattelut sujuvat nopeaan tahtiin. En kuitenkaan halunnut lähteä kysymään pelkkiä kyllä tai ei kysymyksiä, tai kysymyksiä joissa on esimerkiksi a-d vaihtoehdot, vaan halusin nimenomaan tietää mitä mieltä ihmiset ovat jostain asiasta ja he saisivat kertoa vastauksensa omin sanoin. Haastattelut toteutettuani olen sitä mieltä että valintani oli aivan oikea, sillä sain hyviä vastauksia kysymyksiini.

En halunnut edetä haastattelussa teemojen mukaan, sillä koin että ilman puheluiden nauhoittamista tämä olisi ollut haastavaa. Toisaalta minulla oli selkeät teemat joiden mukaan kysymykset oli laadittu. Haastatteluni oli niiltä osin strukturoitu, että esitin kysymykset samassa järjestyksessä kaikille henkilöille, mutta mukava oli myös avoimia kysymyksiä puolistrukturoidun haastattelun tapaan, jolloin henkilöt pääsivät vapaasti kertomaan omista mielipiteistään ja ajatuksistaan valitsemiini teemoihin liittyen.

3.2 Haastattelun toteutus

Hirsjärvi ja Hurme (2008, 58) pohtivat haastateltavien määrää juuri siitä näkökulmasta, että saataisiin paras mahdollinen tulos aikaiseksi haastatteluista. Liian paljon materiaalia ei anna välttämättä tutkijoille mahdollisuutta perehtyä tarpeeksi tarkasti tutkittavaan ilmiöön ja liian vähäinen haastateltavien määrä taas ei anna riittävästi materiaalia tutkia ilmiötä ja tehdä yleistyksiä aiheesta. Haastateltavien määrä riippuu tutkimuksen tarkoituksesta. Määrän lisäksi pitää kiinnittää huomiota siihen, millä perusteilla haastateltavat valitaan. Hirsjärven ja Hurmeen (2008, 58-59) mukaan usein jo tutkimussuunnitelmassa kuvataan se, mitä lähdetään tutkimaan ja mikä on se joukko tai henkilöt joita aiotaan haastatella. Laadullisessa tutkimuksessa puhutaankin usein

harkinnanvaraisesta näytteestä otoksen sijaan, sillä ilmiötä on tarkoitus tutkia syvällisesti valitun kohdejoukon avulla.

Ennen haastattelujen varsinaista toteutusta on päätettävä tiettyjä käytännön asioita jotta haastattelut saa tehtyä. Täytyy valita aika, paikka, haastattelujen kesto, sekä välineet joita aikoo käyttää haastatteluissa. Ajankohdassa kannattaa huomioida haastateltavien mahdolliset loma- ja kiireajat alasta riippuen. Myös välimatkat ja haastattelijan oma liikkumien haastattelupaikalle kannattaa ottaa huomioon. (Hirsjärvi ja Hurme 2008, 73.)

Kysymysten laadinta oli pitkä prosessi. Minulla oli jo aiheen rajauksen alkuvaiheessa selvillä millaisiin aiheisiin, eli teemoihin ja kysymyksiin halusin vastauksia. Kun selvisi että tutkimukseni olisi laadullinen määrällisen tutkimuksen sijaan, pystyi teorian aihealueita ja kysymyksiä liittämään toisiinsa. Lopulta muodostui kysymysrunko, jonka pystyi toteuttamaan helposti puhelimesta, sillä avoimetkaan kysymykset eivät olleet liian laajoja ja hankalasti puhelimesta toteutettavia. Tavoite oli saada tiettyihin kysymyksiin hyvin lyhyitä kyllä tai ei-vastauksia, ja joihinkin kysymyksiin pidempiä selityksiä. Kun kysymykset olivat valmiina, pystyin keskittymään haastattelujen käytännön toteutukseen.

Koska päätin toteuttaa haastattelut puhelimesta, ja aiheeni oli sellainen että halusin esittää myös avoimempia kysymyksiä, haastateltavien lukumääräksi valikoitui kymmenen pankin laina-asiakasta joilla oli kuukausittainen säästösopimus, ja kymmenen joilla ei säästösopimusta ollut. Yhteensä tein siis 20 puhelinhaastattelua.

Haastateltavat olivat Pohjois-Savon Osuuspankin Kuopion konttorin asiakkaita. Pankin järjestelmästä poimittiin asiakkaat, joiden lainamäärä oli 150 000 – 240 000e, ja jotka olivat nostaneet asuntolainan vuoden 2012 aikana. Velallisia lainassa tuli olla kaksi, ja lainan olla ihan tavallinen asuntolaina, ei siis sijoituslaina eikä kulutusluotto. Myöskään yrittäjät eivät olleet haastattelun kohteena. Tarkoituksenani oli haastatella 18 – 50 -vuotiaita. Tästä materiaalista erotettiin vielä heidät, joilla oli jo voimassa oleva säännöllinen säästösopimus, ja heidät kellä sitä ei ollut. Näin saatiin kaksi ryhmää. Säästäjiä oli huomattavasti vähemmän, 16 ja ei-säästäjiä oli 58. Tämän vuoksi otanta

pääjoukosta oli haasteellinen toteuttaa, sillä tavoitteeni oli kuitenkin saada kaikki 10 per ryhmä haastateltua, eikä materiaali muutenkaan ollut kovin suuri. Käytännössä haastatelluiksi tulivat ne, jotka sattuivat vastaamaan puhelimeen. Soitin sekä säästäjät että ei-säästäjät useampaan kertaan läpi, ennen kun sain 10 haastattelua ryhmäänsä, sillä ihmiset eivät vastanneet puhelimeen.

Ennen kun aloitin haastattelut, laadin selkeän alkurepliikin, jonka avulla esittelisin asiani puhelimessa. Oman nimeni lisäksi toin esille sen että opiskelen kauppatieteitä Itä-Suomen yliopistossa, haastattelun aiheen, sekä mistä olen haastateltavan yhteystiedot saanut. Kerroin vielä, että haastattelut ovat luottamuksellisia ja tunnistettavia tietoja, kuten osoitetta ja nimeä en kirjoita ylös. Lisäksi mainitsin että haastattelua ei nauhoiteta, vaan vastauksen aikana ja sen jälkeen kirjoitan muistiinpanoja ylös.

Toteutin haastattelut tammikuussa 2014. Valitsin soittopaikaksi oman kotini, sillä siellä pystyin kenenkään keskeyttämättä soittamaan puheluitani pitkin päivää. Tällöin haastattelupuheluita ei voinut nauhoittaa mutta katsoin että se ei heikentänyt haastattelujen laatua, sillä kysymysten laatu mahdollistaa pikaisten muistiinpanojen tekemisen puhelun aikana. Toteutinkin haastatteluni siten, että puhelun aikana kirjoitin henkilön vastaukset nopeasti lauseita lyhennellen ylös, ja heti puhelun jälkeen kirjoitin muistiinpanojeni avulla vastaukset tarkemmin puhtaaksi koneelle. Hyvillä muistiinpanoilla ja nopeasti toteutetulla puhtaaksikirjoittamisella sain kattavasti puhelun aikana käydyn keskustelun muistiin tietokoneelle myöhempää käsittelyä varten.

Aloitin soittelun säästäjäasiakkaista, sillä heitä oli niin vähän. Jännitin jo sitäkin, että jos en saa heistä kuin muutaman kiinni ja vastaamaan haastatteluuni, meneekö koko tutkimukseni pieleen. Tämän takia aloitin säästäjistä, ja yllätyksekseni alku oli todella hyvä, ja ihmiset vastasivat haastatteluun mielellään. Joidenkin kanssa juuri se hetki ei sopinut kun yritin heitä tavoittaa, niin sovimme haastattelua varten toisen ajankohdan jolloin voisin soittaa uudestaan. Kun olin soittanut kaikki säästäjät kerran läpi, ja soittanut vielä uudestaan heille ketkä eivät olleet vastanneet, minulta puuttui vielä viisi säästäjää. Soitin välillä ei-säästäjien ryhmää, ja heidän kanssaan haastattelut etenivät lähes yhtä

sujuvasti. Ei-säästäjistä löytyi myös kaksi säästäjää, joten säästäjien ryhmään tuli yhteensä seitsemän tämän kierroksen jälkeen kun kaikki ei-säästäjät oli kerran soitettu läpi. Ei-säästäjiä oli nyt kuusi, ja säästäjiä seitsemän. Ei-säästäjistä löytyi säästäjiä sen vuoksi, että yksi oli aloittanut säännöllisen rahastosäästämisen listan ottamisen jälkeen, ja yksi henkilö säästi säännöllisesti toisen pankkiryhmän rahastoon. Loput neljä ei-säästäjää ja kolme säästäjää sain täyteen soittamalla uudestaan heille ketkä eivät olleet ensimmäisellä kerralla vastanneet puhelimeen. Eräs haastateltava soitti minulle takaisin, ja sovimme haastatteluajankohdan niin että soitin hänelle seuraavana päivänä.

3.3 Aineiston käsittely ja analyysi

Kun olin puhtaaksikirjoittanut tietokoneelle puhelinhaastattelun aikana tekemäni muistiinpanot, minulla oli 20 haastattelua haastattelujärjestyksessä, ja tekstiä noin 35 sivua. Jätin tämän alkuperäiseksi tiedostoksi johon voisin tarvittaessa palata, ja tein materiaalista neljä uutta tiedostoa. Molemmista ryhmistä, sekä säästäjistä että ei-säästäjistä omat tiedostonsa joissa haastattelut olivat peräkkäin, sekä tiedostot joissa haastattelujen vastaukset oli kerätty kysymyksittäin. Katsoin hyödylliseksi koota aineistosta materiaalia myös excel taulukoihin, sillä excelin avulla pystyin helposti laskemaan yleisempiä tunnuslukuja havainnoista, sekä hahmottamaan määrällisesti kuinka moni haastateltavista oli jotakin mieltä asiasta. Excel -tiedostoja kertyikin suuri määrä tehdessäni yhteenvetoa tutkimuksen tuloksista.

Tämän jälkeen käytin kvantifiointia ja laskin kuinka monta kertaa kukin vastaus esiintyi kysymyksessä. Tässä apuna toimivat excel ja perinteinen muistiinpanojen tekeminen paperille. Eskolan ja Suorannan (2000, 164) mukaan laadullistakin tutkimusta voi analysoida määrällisen tutkimuksen keinoin. Kvantifiointi ei ole välttämättä paras keino analysoida laadullista tutkimusta, mutta näin saadaan selkoa pelkkään suureen määrään tekstiä. Kvantifioinnissa voidaan etsiä niitä tekijöitä jotka ovat vaikuttaneet vastauksissa, ja luokitella sekä laskea niitä.

Eskolan ja Suorannan (2000, 174–175) mukaan teemoittelussa aineistosta nostetaan esiin teemoja, jotka valaisevat tutkimusongelmaa. Teemoittelu mahdollistaa siihen, että aineistosta saadaan eroteltua siinä esiintyvät keskeiset aiheet. Tämä taas johtaa siihen, että keskeiseksi muodostuneet aiheet voidaan esittää koottuna aineistona erityyppisiä kysymyksenasetteluja. Tekstiä on paljon, joten siitä on pyrittävä ensin löytämään, ja sen jälkeen poimimaan erilleen tutkimuksen kannalta olennaiset asiat. Tutkimuksen tulokset kokosin nimenmaan teemoja apuna käyttäen lopullisen työni tuloksiin.

Haastatteluaineiston analyysin vaiheet ja niiden painotus ei ole jokaisella tutkimuksella samanlainen. Ruusuvuoren ym. (2010, 11-12) mukaan tutkimuksen analyysin vaiheet vaihtelevat tutkimuksesta toiseen riippuen tutkijan tutkimusvälineistöstä, tyylistä ja tutkimuskohteesta. Näin aineiston luokittelu, analysointi ja tulkinta ovat toisiinsa vahvasti liittyviä, mutta silti erillisiä osioita vaihdellen erilaisten tutkimusten välillä. Analyysin vaiheita on seitsemän: 1. Tutkimusongelman asettaminen ja tutkimuskysymysten tarkentaminen, 2. Aineiston keruutavan valinta ja aineiston keruu, 3. Aineistoon tutustuminen, järjestäminen ja rajaaminen, 4. Aineiston luokittelu, teemojen/ilmiöiden löytäminen, 5. Aineiston analyysi, teemojen/ilmiöiden vertailu, tulkintasäännön muodostaminen, 6. Tulosten koonti, tulkinta, koettelu suhteessa aineistoon ja sen ulkopuolelle, 7. Teoreettinen dialogi, uudelleenahmottaminen, käytännön vaikutukset, ja jatkotutkimustarpeen identifiointi. Vaiheet eivät välttämättä seuraa toisiaan loogisesti yhden vaiheen päätyttyä toisen alkaessa, vaan vaiheet limittyvät tiiviisti ja tapahtuvat osin päällekkäinkin. Myös Alasuutari (2011, 251) toteaa kuinka laadullisen tutkimuksen laatuun kuuluu se, että vaikka teoriassa esitetäänkin erilaisia tutkimusprosessin etenemiskaavioita, tutkimus harvoin etenee tietyssä järjestyksessä ja eri vaiheiden välillä mennään ristiin useaan kertaan tutkimuksen edetessä.

Laadullisessa analyysissä aineisto ja tutkimusongelma ovat tiiviisti yhteydessä toisiinsa, koska analyyttiset kysymykset muotoutuvat aineistoon tutustuttaessa. Tutkijan kannattaa jo haastattelua tehdessään pitää päiväkirjaa aineiston keruun vaiheista ja haastattelujen aikana esiin nousseista ajatuksista, havainnoista ja tulkinnoista, sillä kerätty, mutta vielä käsittelemätön aineisto saattaa vaikuttaa haastavalta lähteä työstämään. Litterointi auttaa

silloin, kun aineisto on tallennettu videolle tai ääninauhalle, ja sen tarkkuus on syytä määrittää tutkimusintressin ja analyysin tarkkuustason mukaan. Jos aineisto on laaja, voi litteroitavaksi valita vain tutkimuksen kannalta oleellisimman osiot. Valinta tulee perustella ja sitä tulee noudattaa johdonmukaisesti läpi aineiston. (Ruusuvuori ym. 2010 14 – 15.)

Tutkijaa voi yllättää aineistosta esiin nousevat teemat, jotka eivät vastaakaan hänen ennakkooajatuksiaan. Tätä ei pidä säikähtää, vaan rohkeasti ja perustellusti rajata aineistoa. Perustelut voidaan johtaa tutkimusongelmasta, tai tutkimuksen tavoitteista, ja lisäksi johdonmukaisuus aineiston rajaamisessa ja perusteluissa sekä niiden toteutuksessa on tärkeää. Rajaukset ja tutkijan tekemät valinnat muokkaavat tutkimusongelmaa edelleen, jotta aineisto ja analyysin välineet vastaavat keskenään, ja analyysissä on mahdollista vastata tutkimuskysymyksiin. Laadullisessa tutkimuksessa ideana on löytää aineistosta jotain uutta, uusia merkityksiä ja ennen kuvailemattomia tapoja ymmärtää ympäristöä. Siksi tutkimusongelmasta ja aineistoon tutustumisesta nouseviksi kysymyksiksi avoimet mitä ja miten -kysymykset ovat parempia. (Ruusuvuori ym. 2010, 15.)

Aineiston analyysia helpottaa aineiston jakaminen suurempien luokkien alle. Luokittelussa aineisto käydään järjestelmällisesti läpi tutkimusongelman, keskeisten käsitteiden ja lähtökohtien määrittämällä tavalla. Karkeaa luokittelua seuraa tarkempi sisällön analyysi. Sisällön analyysistä puhutaan myös ihan omana tutkimusmenetelmänä, joten sen alan kirjallisuuteen perehtyminen antaa tarkemmat ohjeet kuinka sisältöä voi analysoida, ja vaihtoehtoja kyllä löytyy. Perusajatuksena on saada suuremmat luokat jaoteltua vielä edelleen tarkempiin luokkiin koodauksen avulla, ja sitä kautta analyysi tarkentuu. (Ruusuvuori ym. 2010, 16-25.)

3.4 Tutkimuksen eettisyys ja tulosten luotettavuus

Laadullista aineistoa arvioidaan realiabiliteetin ja validiteetin mukaan. Puhutaan myös tulosten läpinäkyvyydestä ja yleistettävyydestä. Reliabiliteetin arvioinnissa korostuvat analyysin systemaattisuuden ja tulkinnan luotettavuuden kriteerit. Tutkimuksessa tulee selittää kaikki tutkimuksen aikana tehdyt valinnat, rajaukset, ja analyysin etenemistä ohjaavat periaatteet. Luotettavuutta lisätään kertomalla mistä kokonaisuudesta aineisto koostuu ja mitkä ovat sen pääkohdat. (Ruusuvuori ym. 2010, 27.)

Tutkimuksen kykyä selkiyttää tutkimuksen kohteena olevaa asiaa mitataan validiteetilla. Validiteettia arvioitaessa keskitytään siihen kuinka hyvin tutkimusote ja tutkimusotteessa käytetyt menetelmät soveltuvat tutkittavaan ilmiöön. Tutkimuksen menetelmä on valittava sen mukaan, millaista tietoa halutaan. Loogisella validiteetilla arvioidaan kriittisesti tutkimuksen kokonaisuutta, juuri tutkijan itsensä käsitystä tutkimuksen oikeellisuudesta. Tutkijan tulee tarkastella, näyttääkö hänen mielestään tulos oikealta. Sisäinen validiteetti tarkastelee onko tutkimusstrategia valittu oikein tutkittavan kohteen mukaan, ja sisältövaliditeetin avulla arvioidaan kuinka hyvin tutkimusaineiston kerääminen ja kokoaminen vastaa tutkimuksen kohdetta. Sisältövaliditeetin arvioinnissa katsotaan, että tutkimusprosessi on arvioitavissa, ja että lukijalla on mahdollisuus seurata tapahtumaketjua ja siihen liittyvää päättelyä. On voitava havaita, että tulokset eivät perustu pelkästään tutkijan omiin arvioihin tilanteesta. Tutkijan tulee näin kuvata aineistonsa ja tekemänsä ratkaisut selkeästi. (Luotettavuuden kriteerit, 2014.) Validiteettia vahvistavia toimintoja ovat tulkintojen perustana olevien analyttisten kriteerien avaaminen, mahdollisten analyysiohjelmien käyttäminen, aineistokoosteiden tekeminen ja visualisointi. (Ruusuvuori ym. 2010, 27)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija itse on tutkimuksen keskeinen tutkimusväline, toisin kuin kvantitatiivisessa tutkimuksessa, missä huomio kiinnittyy ennemminkin mittauksen luotettavuuteen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa luotettavuuden arviointi koskee näin koko työprosessia, ja luotettavuuden kriteerinä on tutkija itse. (Eskola & Suoranta 2000, 208–211.) Laadullisessa tutkimuksessa huomio kiinnittyy totuuteen ja

objektiiviseen tietoon. Hyvä on kiinnittää huomiota myös havaintojen luotettavuuteen ja puolueettomuuteen. Puolueettomuus nousee esille siten, että kuunteleeko ja ymmärtääkö tutkija tiedonantajaa itseään vai vaikuttaako esimerkiksi tutkijan ikä, sukupuoli, asema tai muu seikka havainnointiin. Koska kvalitatiivisessa tutkimuksessa tutkija itse on tutkimusasetelman luoja ja tulkitsija, väistämättä näin käy. Tämän vuoksi luotettavuutta pohdittaessa on hyvä ottaa kantaa puolueettomuusasiaan. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 131–133.) Laadullisessa tutkimuksessa paino ei ole käytetyissä menetelmissä niin paljon kuin kokonaiskuvassa, tai mahdollisesti uudessa, tutkimuksessa syntyneessä teoriassa, tai mallissa. Arvioidessa laadullista tutkimusta kiinnitetään huomiota siihen, onko tutkimuksen tavoitteena olleet asiat saavutettu, ja onko tutkimustulos hyvä ja selkeä. (Luotettavuuden kriteeri, 2014.)

Omassa työskentelyssäni olen pyrkinyt eettisiin työtapoihin ja tarkkuuteen. Tutkimusmenetelmäksi valittu puhelinhaastattelu mahdollistaa aiheentutkimisen monipuolisesti ja tarkasti. Haastateltavien lista on koottu tarkkojen kriteerien mukaan, ja olen siitä listasta haastatellut henkilöt jotka ovat vastanneet puhelimeen. Jos materiaalia olisi ollut paljon enemmän, olisi voinut käyttää jonkinlaista otantamenetelmää, mutta nyt täytyi tyytyä siihen, että haastattelin ne, jotka vastasivat puhelimeen ja suostuivat haastateltaviksi. Kaikilla listalla oleville oli yhtä suuri mahdollisuus tulla haastatelluksi. Tekemäni koehaastattelut ja useassa eri vaiheessa kysymysten muokkaaminen varmistavat sen että kysymykset tukevat tutkimusaiheeni parhaalla mahdollisella tavalla ja haastattelut ovat laadukkaita. Haastattelun aikana pyrin mahdollisimman tarkasti, puolueettomasti ja ilman ennakko-oletuksia kuuntelemaan ja haastattelemaan haastateltavaa henkilöä, sekä kirjoittamaan tarkasti vastauksen ylös. Se, että kirjoitin haastattelun välittömästi puhtaaksi puhelun jälkeen, lisäsi tarkkuutta ja mahdollisti kirjoittamaan ylös muistinvaraani jääneet yksityiskohdat. Analyysivaiheen olen suorittanut tarkasti ja asioita monesta näkökulmasta pohtien. Teoriaosiossa olen perehtynyt mahdollisimman moneen eri tutkimukseen jotka liittyvät omaan aihekokonaisuuteeni. Olen pyrkinyt kuvaamaan koko tutkimusprosessini mahdollisimman tarkasti, avoimesti ja aukottomasti.

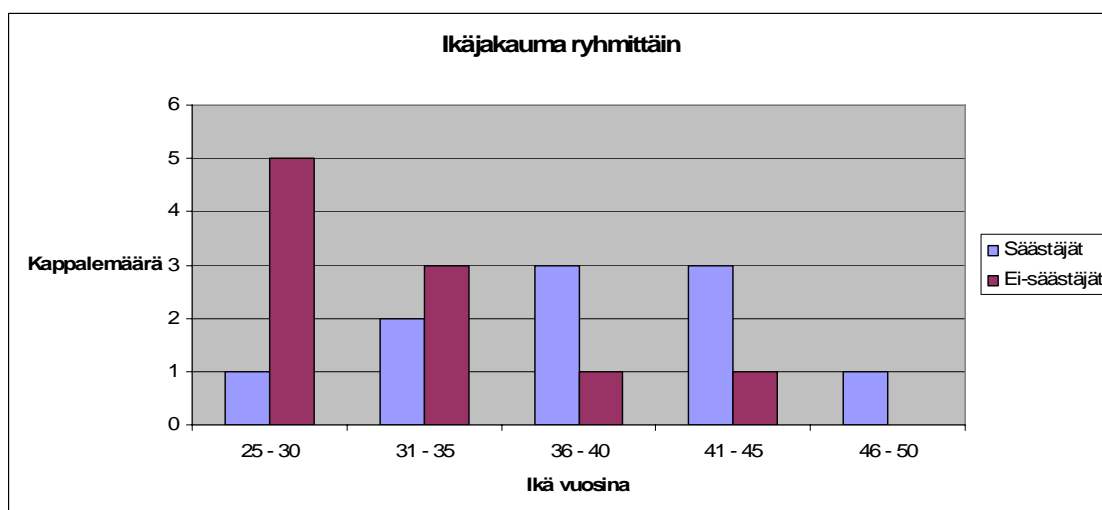
4 AINEISTON ANALYYSI JA TUTKIMUSTULOKSET

Tämä luku käsittelee tutkimuksessani esiin tulleita tuloksia. Ensin havainnollistan haastattelussa mukana olleiden henkilöiden taustatietoja. Koska haastateltavia on yhteensä 20, kymmenen ketkä säästävät säännöllisesti kuukausittain asuntolainanmaksun ohella ja kymmenen ketkä eivät säästä, kuviot ja taulukot auttavat havainnollistamaan hyvin ryhmien rakennetta ja toisaalta auttavat ryhmien vertaamisessa toisiinsa. Tutkimus on kvalitatiivinen, mutta koska haastateltavia on kaksikymmentä, tämä mahdollistaa taulukoiden ja kuvioiden tekemisen ja sitä kautta tulosten kuvaamisen. Taustatiedoissa pyrin kuvaamaan mahdollisimman selkeästi haastattemieni henkilöiden ikää, talouden kokoa, asumismuotoa, koulutustaustaa, tulotasoa sekä ryhmän sukupuolijakaumaa. Seuraavaksi kerron mitkä ovat säästäjien säästökohteet, sekä kuvailen kuinka haastateltavien tulot jakautuvat kuukaudessa lainanmaksun ja säästämisen suhteen, ja mitkä tekijät ovat tulojen jakautumisen taustalla. Seuraavaksi perehdyn vielä tarkemmin säästämiseen asuntolainanmaksun ohella, ja siihen kuinka asiaa on käsitelty lainaneuvottelun yhteydessä. Tämän jälkeen kerron kuinka tulevaisuuteen on turvauduttu esimerkiksi säästöjen ja erilaisten vakuutusten turvin. Halusin myös selvittää mistä lainaa lähdeittäisiin hakemaan yllättävän lainatarpeen kohdatessa, sillä pikalainojen suosio on ollut huomiota herättävän suosittua viime aikoina. Lopuksi kerron laaja-alaisesti säästämisspätökseen vaikuttavista tekijöistä, mikä saa ihmiset säästämään ja toisaalta mikä saisi heidät säästämään ketkä eivät tällä hetkellä säästä. Tarkastelen myös ajatuksia ja suunnitelmia säästämisen suhteen tulevaisuudessa.

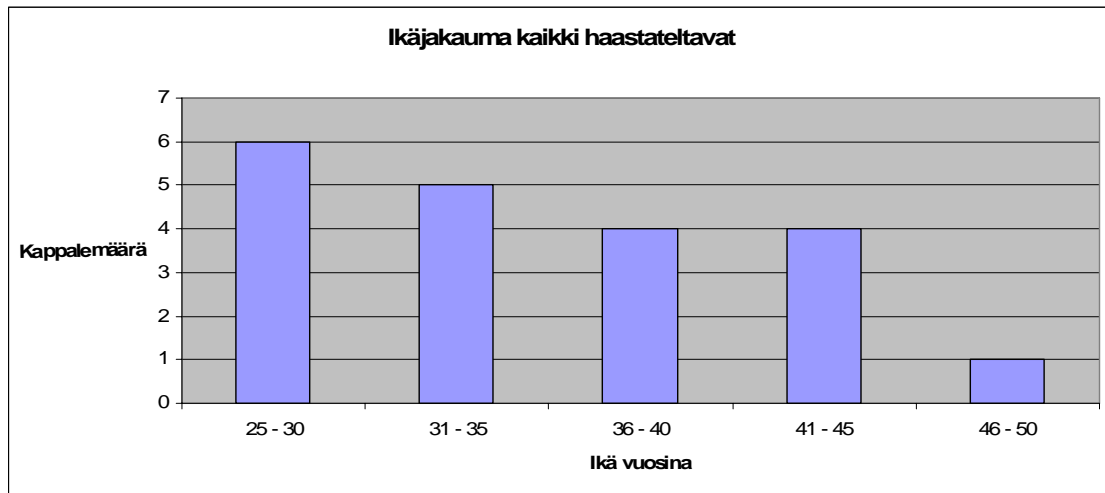
4.1 Haastateltavien taustatiedot

Listalla olevat henkilöt jotka valikoituivat kriteerien mukaan haastateltaviksi, olivat sekä miehiä että naisia, iältään 18 – 50 -vuotiaita. Nuorin haastatteluuni valikoitunut oli 25 -vuotias ja vanhin 47 -vuotias. Tarkoitukseni oli sulkea alaikäiset ja 50 ikävuotta vanhemmat pois, jotta ryhmä olisi mahdollisimman tasainen, ja saisin paremman kuvan siitä, mitkä tekijät vaikuttavat asuntolaina-asiakkaiden säästämiseen lainanmaksun ohella.

Yli 50 -vuotiailla voi mahdollisesti olla jo omaisuuttakin kertynyt enempi pitkän työssäoloajan vuoksi. Toisaalta alle 18 -vuotiaita ei voi haastatella koska huoltajat toimivat päätöksentekijöinä. Koska tarkoituksena oli tutkia motivaatiota kuukausittaiseen säännölliseen säästämiseen lainanmaksun ohella, aikojen saatossa jo kertynyt omaisuus saattaa vähentää motivaatiota säännölliseen säästämiseen. On siksi parempi kysyä asiaa potentiaalisemmalta, nuoremmalta väestöltä. Ei-säästäjien keskiarvoikäksi muodostui vähän yli 31 vuotta, ja säästäjien hieman alle 39 vuotta. Säästäjien ryhmässä on näin ollen vanhempia henkilöitä, kun ei säästäjien ryhmässä (ks. kuvio 8). Koko haastatteluryhmää tarkasteltaessa nuorempaa väestöä oli eniten; 25–30 -vuotiaita kuusi, 31–35 -vuotiaita viisi, 36–40 -vuotiaita ja 41–45 -vuotiaita molempia neljä ja yksi yli 45 -vuotias (ks. kuvio 9).

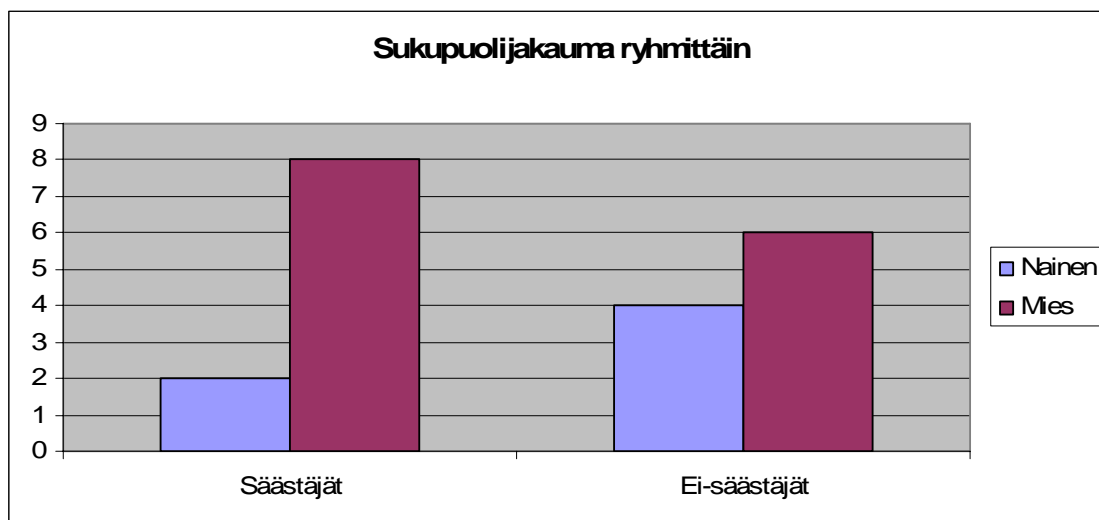


Kuvio 8: Ikäjakauma ryhmittäin



Kuvio 9: Ikäjakauma kaikki haastateltavat

Ei-säästäjien ryhmässä naisia oli neljä ja miehiä kuusi, ja säästäjien ryhmässä naisia oli kaksi ja miehiä kahdeksan (ks. kuvio 10). Haastattelut painottuivat sekä säästäjien että ei-säästäjien ryhmässä siis hyvin vahvasti miesnäkökulmaan aiheestani (ks. kuvio 11). Etenkin säästäjien ryhmän olisin toivonut olevan hieman tasaisempi sukupuolijakauman suhteen jotta olisin saanut myös naisnäkökantaa enemmän esille. Varsinkin kun naisten taloudellisesta kyvyttömyydestä ja oman talouden puutteellisesta hallinnasta on viitteitä (Lusardi ym. 2010), naisten näkökantaa säästämissä päätöksistä olisi ollut mielenkiintoista päästä tutkimaan tarkemmin. Valitettavasti vähäinen haastateltavien määrä säästäjien osalta rajoitti mahdollisuuksia tasaisempiin tuloksiin.



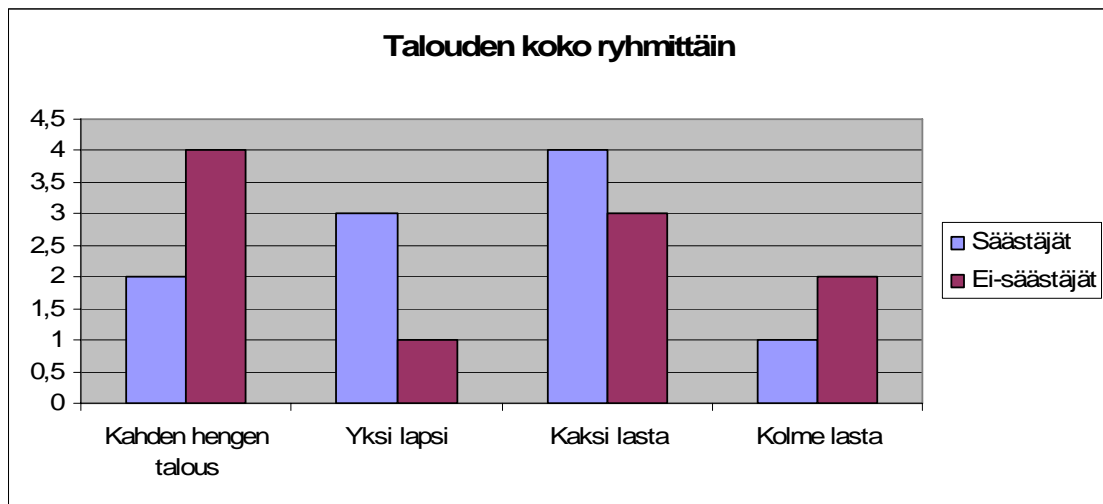
Kuvio 10: Sukupuolijakauma ryhmittäin



Kuvio 11: Sukupuolijakauma koko ryhmä

Säästäjistä kahden hengen talouksia oli kaksi. Yhden lapsen talouksia oli kolme, kahden lapsen neljä ja kolmen lapsen yksi. Ei-säästäjistä taas kahden hengen talouksia oli neljä, yhden lapsen talouksia yksi, kahden lapsen kolme ja kolmen lapsen kaksi. Ei-säästäjissä on siis kaksinkertainen määrä lapsettomia, kahden hengen talouksia. Yhden lapsen talouksia ei-säästäjissä on vain yksi, kun säästäjissä heitä on kolme, mutta muilta osin tulokset ovat tasaiset (ks. kuviot 12 ja 13). Valtaosa asui omakotitalossa, säästäjistä

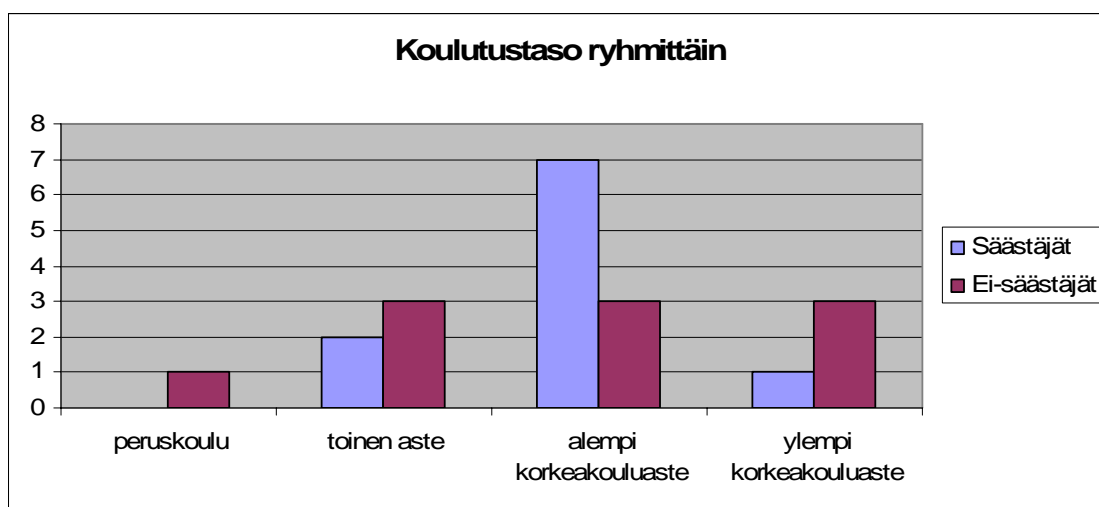
seitsemän ja ei-säästäjistä kuusi. Molemmissa ryhmissä loput asuivat kerros-, rivi- ja paritalossa, ei-säästäjistä kaksi taloutta asui kerrostalossa. Kaikki säästäjät olivat haastatteluhetkellä palkkatyössä, mutta ei-säästäjistä palkkatyössä oli kahdeksan, sillä yksi oli perhevapaalla ja yksi sairauslomalla. Ammatteja oli monenkirjava joukko monelta eri alalta insinööristä osastonhoitajaan. Säästäjien ryhmässä toisen asteen koulutuksen suorittaneita oli kaksi, seitsemän alemman korkeakouluasteen ja yksi ylemmän korkeakouluasteen suorittaneita. Ei-säästäjistä perusasteen oli suorittanut yksi, toisen asteen kolme, alemman korkeakouluasteen kolme ja ylemmän korkeakouluasteen myös kolme (ks. kuviot 14 ja 15).



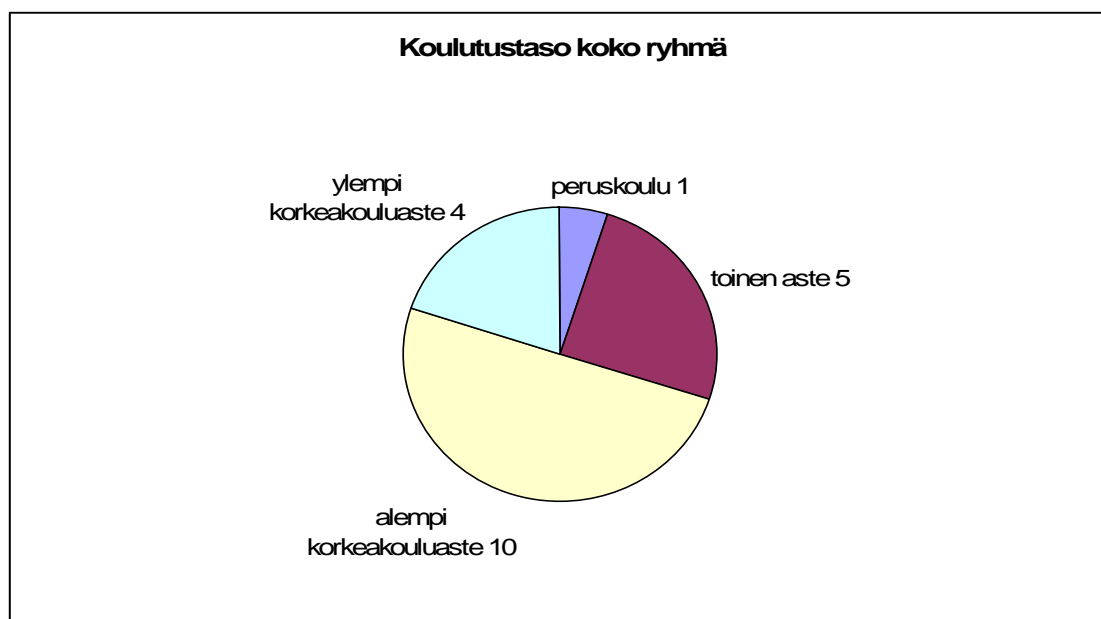
Kuvio 12: Talouden koko ryhmittäin



Kuvio 13: Koko ryhmän talouden koko



Kuvio 14: Koulutustaso ryhmittäin

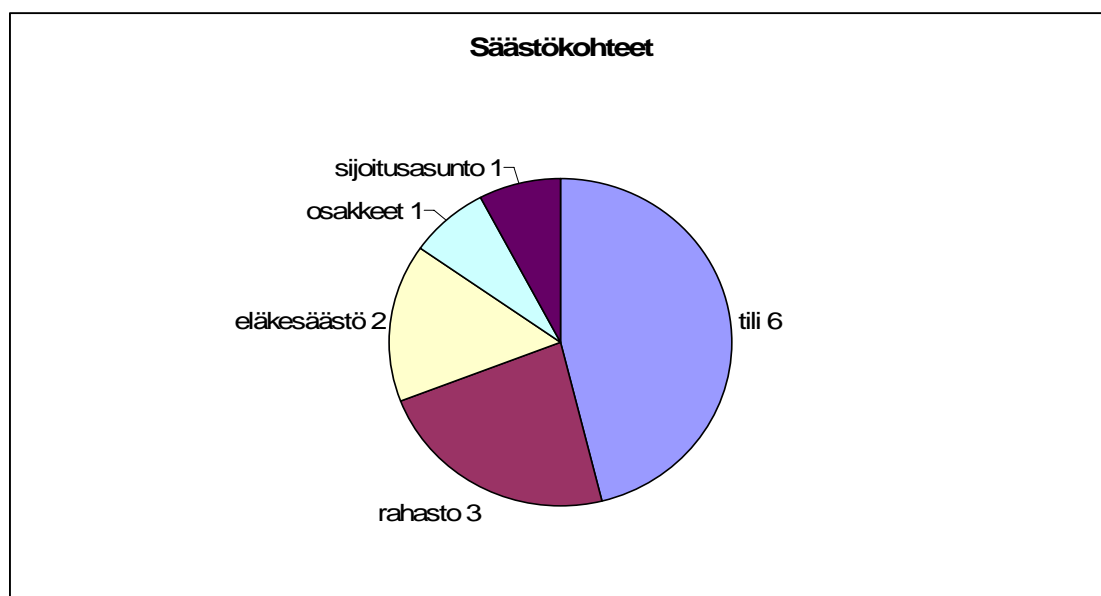


Kuvio 15: Koulutustaso koko ryhmä

4.2 Kuukausittainen tulojen jakautuminen

Säästäjäryhmästä yksi kertoi säästävänsä toiseen rahalaitokseen, ja kaikki muut säästävänsä siihen pankkiin josta myös asuntolaina oli otettu. Yksi kertoi hajauttavansa säästämistä omaan asuntolainapankkiin säästämisen lisäksi myös toiseen pankkiin. Kuusi säästi erikseen säästämistä varten avatulle tilille, joista yksi säästi tilin lisäksi myös eläkettä varten avattuun eläkesäästöön, toiseen pankkiin. Kolme säästi rahastoon, joista yksi toisen pankin rahastoon. Yhdeltä löytyi sijoitusasunnon lisäksi eläkevakuutus ja osakesalkku. Tilisäästäminen on tulosten mukaan suosituin vaihtoehto. Tilit ovat myös vähiten riskiä sisältäviä tuotteita ja siksi monien suosiossa. Kaksi oli myös valveutunut eläkesäästämiseen, jolla on hyvä turvata eläkepäivät kun aloittaa säästämään jo nuorena pienen summan kuukaudessa. Osakesäästäminen ei ollut kovinkaan suosittua, eikä asuntosijoittamiseen ollut laitettu varoja (ks. kuvio 16). Vaikka miehiä pidetään yleisesti ottaen enemmän riskin ottajina, ainoa osakesäästäjä ja asuntoon sijoittanut henkilö oli 33-vuotias nainen. Persoonana hän kuuluu varmasti keskitasoa paremmin talousasioista perillä oleviin kuluttajiin, sillä sijoituskohteina oli asunnon ja osakkeiden lisäksi myös eläkevakuutus. Tili- ja rahastosäästäminen jakautui hyvin tasaisesti eri ikäryhmien välillä,

ja kun naisia säästäjien ryhmässä oli vain kaksi, säästi toinen heistä tilille. Valtaosalla säästäjistä oli koulutustaustanaan alempi korkeakouluaste, joten alemman korkeakouluasteen käyneistä löytyi kaikkiin kohteisiin säästäjiä. Toisella asteella säästökohteena oli tili, ja ylemmällä korkeakouluasteella rahasto.



Kuvio 16: Säästökohteet

Säästäjäryhmässä nettotulot kuukaudessa olivat 2000 – 3400 euroa. Keskiarvoksi muodostui 2460 euroa kuukaudessa. Säästäjäryhmässä lainaa lyhennettiin korkoineen 500 – 1000 euroa kuukausittaisista tuloista, mutta he ketkä lyhensivät 1000 euroa, kertoivat itse hoitavansa lainan lyhennykset ja puoliso hoiti muut talouden kulut. Suurin summa puoliksi lainaa lyhentävistä oli 950 euroa.

Vähintään henkilöt säästivät 50 euroa kuukaudessa, jonka verran kertoi säästävänsä viisi henkilöä. Heistä yksi kertoi säästävänsä säännöllisen 50 euroa kuukaudessa säästösopimuksen lisäksi vielä 100 euroa kuukaudessa omatoimisesti ilman säästösopimusta. Suurin säästösumma oli 500 euroa kuukaudessa, jonka verran säästi yksi henkilö. Yksi henkilö säästi sata euroa ja kolme henkilöä kahdesta sadasta kolmeen sataan euroa kuukaudessa. Keskimääräinen säästösumma kuukaudessa on 180 euroa. Rahastoihin säästettiin 50 ja 100 euroa, tileille myös 50 euroa, mutta lisäksi suurin

säästäjä, 500 euroa kuukaudessa säästävä kertoi olevansa tilisäästäjä. Eläkevakuutukseen ja tilille hajauttaja säästi kahteen kohteeseensa yhteensä 200 euroa. 250 euroa kuukaudessa säästävä hajautti säästönsä sekä osakkeisiin että eläkevakuutukseen. Mitään selvää yhteneväisyyttä sen suhteen ei ole, kuinka paljon tiettyyn säästökohteeseen säästetään. Ei voida esimerkiksi sanoa että tilille haluttaisiin säästää pienempiä summia ja rahastoihin isompia. Tilille säästänyt henkilö mainitsi, että periaatteessa tilille voisi laittaa enemmänkin kuin sen 50 euroa jonka hän nyt säästi kuukausittain, koska tilillä raha on varmasti turvassa ja käytettävissä silloin kun itse tarvitsee. Huomattavaa kuitenkin on se, että he kaksi naista jotka kuuluivat säästäjien ryhmään, säästivät eniten; 500 sekä 250 euroa kuukaudessa. Tulot 500 euroa säästäväällä naisella oli 2000 euroa ja 250 euroa säästäväällä naisella 2500 euroa. Kun säästäjäryhmässä tulojen keskiarvoksi muodostui 2460 euroa kuukaudessa, toinen heistä oli tulojensa suhteen huomattavasti keskiarvon alapuolella, toinen vain juuri ja juuri keskiarvon yläpuolella. Säästäminen on siis näiden naisten kohdalla hyvinkin tärkeää koska tuloista on haluttu laittaa säännölliseen säästämiseen niinkin paljon. Lusardin ym.(2010) mukaan naisten taloudellisessa osaamisessa olisi parantamisen varaa, joka ei minun tutkimuksessani näiltä osin tule ilmi. Naiset ovat osanneet varautua hyvin tulevaisuuteen ja yllättäviin menoihin säästämällä säännöllisesti kuukausittain.

Ylipäätään voidaan todeta, että suurempituloiset eivät näytä säästävän sen enempää kuin vähempituloiset. Suurituloisin oli 3400 euroa kuukaudessa tienaa, lainan lyhennyksen määrä oli alle kolmannes tuloista (lainan lyhennys 950 euroa, 28 %), ja säästöön kertyi 50 euroa kuukaudessa. Eniten, 500 euroa kuukaudessa säästi 2000 euroa kuukaudessa tienaa henkilö, jonka lainan lyhennyksen määrä oli neljännes tuloista (lainan lyhennys 500 euroa, 25 %). Tulosten perusteella voidaan todeta myös se, että ikä ei vaikuta säästön määrään. Nuorin, 28 -vuotias säästi 250 euroa kuukaudessa, kuten myös vanhin 47 -vuotias. Muutenkin ikää ja säästön määrää tarkastellessa ei löydy mitään yhtenevää tekijää sen suhteen että jokin tietty ikäryhmä säästäisi enemmän tai vähemmän kuin toinen. Haastatteluja tehdessäni huomasin, että säästäjillä oli suuri motivaatio laittaa rahaa syrjään. Nuorimmasta päästä oleva mieshenkilö mainitsi esimerkiksi että haluja säästää olisi enemmänkin, mutta tällä hetkellä kun laina on vasta otettu, siihen ei

yksinkertaisesti ole varaa. Hän mietti, että jos tulevaisuudessa palkka nousisi ja asuntolainaa olisi saanut maksettua pois sekä lisäksi talouden tulo ja menopuoli olisi enemmän selvillä, voisi uskaltaa säännölliseen säästämiseen sitouttaa enemmänkin varoja. Nuorempien haastateltavien kohdalla tuli yleisemminkin ilmi se, että tulo- ja menopuoli omassa taloudessa koettiin vielä epäselväksi ja epävarmaksi, joka vaikeutti tietämystä siitä, kuinka paljon säännölliseen säästämiseen voisi laittaa varoja. Heillä myös lapset olivat nuoria ja koettiin että perheen perustaminen sitoutti varoja.

Ei-säästäjien ryhmässä neljä kertoi ettei säästä ollenkaan, ja loput kuusi kertoivat säästelevänsä silloin tällöin jos jää rahaa, ilman mitään säästösuunnitelmia. Tilisäästäminen mainittiin lähes kaikissa, ja yksi kertoi säästelevänsä tilin lisäksi satunnaisesti myös rahastoon. Ei-säästäjien ryhmässä nettotulot olivat 1500 euroa ja 3200 euron väliltä, ja keskiarvoksi muodostui 2180 euroa kuukaudessa. Lainan lyhennyksen määrä kuukaudessa korkoineen vaihteli 350 eurosta 1000 euroon, mutta 1000 euroa lyhentävä kertoi hoitavansa itse lainan lyhennykset ja puoliso hoiti muut talouden kulut. Hän myös kertoi lyhentävänsä lainaa tällä hetkellä omatoimisesti toisen 1000e kuukaudessa. Eniten puoliksi lainaa lyhentävä ei-säästäjä lyhensi lainaa 700 euroa kuukaudessa. Ei-säästäjien ryhmän keskimääräiset tulot kuukaudessa olivat siis 280 euroa pienemmät kuin säästäjien keskitulot kuukaudessa. Vaikka jo aiemmin totesin säästäjiä tarkastellessani että tuloilla ei ole vaikutusta säästämisen määrään, kuitenkin henkilöillä ketkä eivät säästä ollenkaan säästösopimuksen kautta säännöllisesti, tulot ovat keskimäärin pienemmät kuin heillä ketkä säästävät.

Kun säästäjiltä kysyttiin onko heidän tällä hetkellä säästämänsä summa heidän mielestään määrältään sopiva, seitsemän kertoi summan olevan riittävä, ja kolme jäi pohtimaan että summa voisi kyllä olla suurempikin. Säästäjistähän osa säästi myös omatoimisesti kuukausittaisen säännöllisen säästösopimuksen lisäksi, ja muutama henkilö kommentoikin että säästöt yhteensä ovat sopivat, koska säästösopimuksen lisäksi tilille kertyy rahaa jota itse siirtää syrjään toiselle tilille. Kolmesta henkilöstä ketkä olivat sitä mieltä että nykyinen säästösumma on liian pieni, yksi kertoi että tulevaisuudessa oli tarkoitus alkaa säästämään enemmän, ja nykyiseen summaan tyytyväisistäkin yksi pohti

säästösumman mahdollista korotusta tulevaisuudessa. Muuten summiin oltiin tyytyväisiä, ja säästämistä aiottiin jatkaa, joidenkin mukaan jopa ”ihan ehdottomasti” myös tulevaisuudessa. Eräs nuorimmista haastateltavista kertoi, että tämä 50 euroa jonka säästi kuukaudessa, oli hänelle jo psykologisestikin tärkeä asia. Vaikka hän jäisi työttömäksi, hän säästäisi sen silti, koska se merkisi hänelle niin paljon. Hän kertoi, että ei keksi yhtään syytä miksi ihmisellä ei voisi olla 50 euroa kuukaudessa laittaa syrjään siltä varalta jos jotain sattuisi, tai tulisi aivan välttämätön tarve esimerkiksi hoitaa omaa terveyttään.

Halusin saada henkilöt jotka eivät säästä säännöllisesti, miettimään voisiko heillä olla kuitenkin mahdollisuus säästää kuukausittain jonkinlainen summa. Kysyin heiltä: ”Mikä on se summa jonka te voisitte säästää säännöllisesti kuukausittain?” Moni vastasi, että ei ollut miettinyt koko asiaa. Lisäksi kysymys koettiin hyvin hankalaksi, ja ensimmäinen vastaus monen kohdalla olikin: ”En nyt kyllä osaa yhtään sanoa.” Kerroin että minulla on kyllä aikaa ja kehotin miettimään kaikessa rauhassa, ja lopulta alkoi vastauksia tulla. Neljä vastaajista kertoi, ettei juuri nyt ollut yhtään varaa säästää, kaikki mitä tulee, myös menee. Kaksi heistä kuului vähiten tienaaviin ei-säästäjiin, yksi oli ryhmän keskitulotasoon kuuluva, ja yhden tulot olivat ryhmän toiseksi suurimmat. Loogisesti pienituloisen mainitsi syyksi pienet tulot siihen, ettei ollut varaa säästää yhtään. Nyt kun tulot olivat pienet, lainan lyhennyksen ja muiden elämisen kulujen jälkeen tuntui, ettei voisi ruveta laittamaan yhtään rahaa säännöllisesti kuukausittain säästöön. Keskituloisen henkilö mainitsi että nyt kun puoliso oli perhevapaalla, talouden tulotaso oli tippunut eikä sen vuoksi säännöllinen kuukausittainen säästäminen tullut kysymykseen. Vaikka yhdellä oli ryhmän toiseksi suurimmat tulot, hän kertoi että kolme lasta ja suuri määrä kotieläimiä aiheuttavat sen, ettei nyt säästämiseen jäänyt yhtään varaa. Hän koki että säännöllinen säästäminen ei olisi millään summalla mahdollista juuri nyt.

Kun kysyin ei-säästäjiltä heidän mahdollisuuttaan säästää jokin summa kuukausittain, moni tunnisti taloudessaan olevat menoaukot, jotka kokivat esteeksi säännöllisen säästämisen aloittamiselle. Eräskin nuorimpiin kuuluva mieshenkilö joka arvioi, että voisi säästää kuukausittain keskimäärin 175 euroa, mainitsi että omakotitaloasumisen haasteet

estävät säännöllisen kuukausittaisen säästämisen. Sähkölasku saattaa olla yllättäväkin iso ja sen suuruutta on vielä toistaiseksi vaikea arvioida etukäteen. Koska omakotitalo ei sijainnut keskustassa vaan vähän syrjemässä, hän oli huomannut myös sen että auton ylläpito ja korjauskustannukset olivat todella suuret. Eräs, myös nuorimpiin haastateltaviin kuuluvista, omakotitalossa asuva nuori mies kertoi että voisi säästää 150 euroa kuukaudessa nyt remontin ollessa käynnissä ja 300 euroa sitten kun talous on taas tasapainossa ja remontti saatu tehtyä loppuun. Eräs mieshenkilö mainitsi, että voisi säästää jopa 1200 euroa kuukaudessa. Hän oli ryhmän suurituloisin ja lyhensi lainaansakin kaikista eniten (1000e/kk). Hän kuitenkin mainitsi, että lyhentää normaalisuunnitelman eli 1000 euroa kuukaudessa lisäsi toisen 1000 euroa kuukaudessa lainaansa, koska säästökohteiden, lähinnä tilien tuotto oli niin huono. Hän koki että lainan lyhentäminen nopeaan tahtiin oli mielekkäämpää. Hänellä oli lisäksi kertynyt jo suuri summa, 10 000 euroa, tilille säästöön, joten se toistaiseksi riitti hätävaraksi. Hän myös kertoi, että tilille jää nytkin koko ajan ylimääräistä. Vaikka hän ei kuukausittain säännöllisesti säästänytkaan mihinkään tuotteeseen, hän koki, että tavallaan säästi jo nyt, koska kaikki ei mennyt mitä tilille tuli.

Kun tarkastellaan edellä mainittuja asioita hieman tarkemmin (ks. taulukko 2) taulukoiden muodossa, voidaan havaita että pienituloisin säästäjä lyhentää lainaansa suhteessa tuloihinsa enemmän kuin suurituloisin, mutta muuten lainan lyhennyksen määrä tuloihin nähden on hyvin henkilökohtainen eikä tulojen määrä anna selvää viitettä lainan lyhennyksen määrästä. Merkittävää on kuitenkin huomata kuinka vähän suurempituloiset säästävät verrattuna vähempituloisiin, pienituloisimman säästäessä säännöllisesti kuukausittain 25 % tuloistaan ja suurituloisimman 1 %. Vähempituloiset ovat mahdollisesti havahtuneet siihen että kun tulot ovat pienet, talous on herkempi yllättäville muutoksille ja säästöillä voi varautua yllättäviin, taloutta horjuttaviin rahanmenoihin. Valtaosa säästäjistä asuu omakotitalossa, eikä säästön määrällä näy olevan yhteyttä asumismuotoon. Omakotitalossa asuvista löytyi eniten ja vähiten säästäviä henkilöitä. Myöskään talouden koolla ei ollut yksiselitteistä yhteyttä säästämisen määrään, vaikka lasten ja perheen perustamisen ylipäättään kerrottiin vievän rahaa. Suurin, viiden hengen taloudessa asuva säästi 100 euroa kuukaudessa, toiseksi

suurimmat neljän hengen taloudet säästivät 50 – 500 euroa kuukaudessa, ja pienimmät, kahden hengen lapsettomat taloudet säästivät 200 – 250 euroa. Keskimäärin lainan lyhennykseen säästäjäryhmässä menee noin kolmannes kuukausittaisista nettotuloista, ja säästöön kertyy 7 %.

Taulukko 2: Säästäjien tulojen jakautuminen kuukaudessa

Säästäjät				
Nettotulo e/kk	Lainan lyhennys e/kk	Säästö e/kk	Lainan lyhennys %	Säästö %
2000	1000	200	50 %	10 %
2000	500	500	25 %	25 %
2150	800	250	37 %	12 %
2200	550	50	25 %	2 %
2350	700	50	30 %	2 %
2500	640	50	26 %	2 %
2500	500	250	20 %	10 %
2500	1000	50	40 %	2 %
3000	800	100	27 %	3 %
3400	950	50	28 %	1 %
Keskiarvo				
2460	744	155	31 %	7 %

On mielenkiintoista havaita, että henkilöt jotka eivät säästä, lyhentävät lainaa kuukaudessa keskimäärin 200 euroa vähemmän kuin he ketkä säästävät (ks. taulukko 3). Jos ajatellaan että lainan lyhennys on suuri kuluerä kuukausittaisista tuloista, voisi kuvitella että ei säästäjillä olisi kuitenkin mahdollisuus säästää kuukausittain. Toisaalta henkilöt jotka eivät säästä, kertovat että kuitenkin voisivat säästää suurin piirtein saman verran eli 8 % kuin säästäjät jotka säästävät 7 %. Toisaalta ei-säästäjien ryhmään kuuluu yksi suurituloinen joka kertoi että voisi säästää 1200 e joka vaikuttaa 10 hengen tilastossa keskiarvoon huomattavasti. Kun katsotaan muita säästöprosentteja, ei-säästäjät kertovat että voisivat säästää 0 % - 13 % kuukausittaisista tuloistaan, ja näistä keskiarvoksi muodostuu 4 %. Ei-säästäjät ovat siis yleensäkin sitä mieltä että säästämiseen ei juurikaan ole mahdollisuutta laittaa rahaa kuukausittain. Henkilöt, jotka kertoivat että voisivat säästää 0-175 euroon kuukaudessa asuivat omakotitalossa, ja henkilö joka voisi säästää 300 euroa, asui paritalossa, ja henkilö joka voisi säästää 1200 euroa, asui

kerrostalossa. Toisaalta henkilö kuka asui kerrostalossa, ja toinen kuka asui rivitalossa kertoivat myös, että tällä hetkellä ei voisi säästää yhtään. Asumismuodolla ei siis suoranaisesti ole vaikutusta siihen, kuinka ihmiset arvioivat sitä minkä verran voisivat säästää kuukaudessa. Kaikki kahden hengen taloudessa asuvat olivat sitä mieltä että voisivat säästää, ja määrät olivat 100 – 1200 euroa. Samaten kolmen hengen taloudessa asuva oli sitä mieltä, että voisi säästää 100 euroa kuukaudessa. Merkittävää on se, että yhtä neljän hengen taloudessa asuvaa lukuun ottamatta kaikki ei-säästäjistä jotka asuivat neljästä viiden hengen talouksissa, arvioivat että eivät voisi säästää kuukausittain ollenkaan. Ei-säästäjät lyhensivät lainaa keskimääräisistä kuukausittaisista nettotuloistaan 25 % ja säästää he voisivat keskimäärin 8 %.

Taulukko 3: Ei-säästäjien tulojen jakautuminen kuukaudessa

Ei-säästäjät				
Nettotulo e/kk	Lainan lyh.e/kk	Paljonko voisi säästää kk	Lainan lyh.%	Säästö %
1500	500	0	33 %	0 %
1500	450	100	30 %	7 %
1600	450	0	28 %	0 %
2000	350	175	18 %	9 %
2200	400	100	18 %	5 %
2200	700	0	32 %	0 %
2300	550	300	24 %	13 %
2300	410	150	18 %	7 %
3000	650	0	22 %	0 %
3200	1000	1200	31 %	38 %
Keskiarvo				
2180	546	203	25 %	8 %

4.3 Säästäminen asuntolainanmaksun ohella

Säästäjäryhmään kuuluvista henkilöistä kuusi oli säästänyt säännöllisesti kuukausittain aiemmin ennen asuntolainan ottamista, joka tarkoittaa että neljä oli aloittanut säästämisen asuntolainan ottamisen aikoihin. Kolme neljästä ketkä eivät olleet säästäneet ennen asuntolainan ottamista, kertoivat aloittaneensa säännöllisen säästämisen lainaneuvottelujen yhteydessä, ja heille kaikille oli myös kerrottu säästämisestä lainanmaksun ohella. Kaikkien kolmen mielestä esitys oli ollut selkeä, apuna oli käytetty

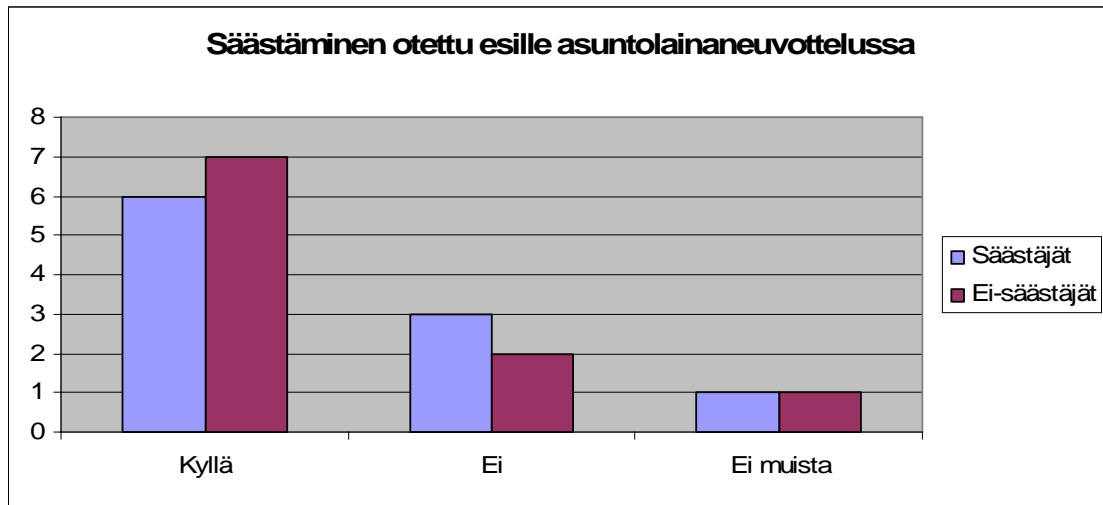
taulukkoita, kuvia ja laskemia, ja heidän mielestään säästämisasiaan oli mahdollista keskittyä lainaneuvottelun yhteydessä. Yksi oli tehnyt säästämissäätöksen omatoimisesti, sillä vaikka säästäminen oli otettu neuvottelussa esille ja siihen olisi voinut keskittyä, aihe ei juuri silloin kiinnostanut. Syyksi säästämisen aloittamiselle kerrottiin muun muassa se, että muuten kaikki menee mikä tulee jos ei laita heti palkasta säästösopimuksen avulla rahaa syrjään, lisäksi haluttiin turvautua yleisesti tulevaisuuden varalle. Kuudesta jo aiemmin säästävästä henkilöstä kolme kertoi että lainaneuvottelussa ei otettu esille aihetta säästäminen lainanmaksun ohella. Yksi muisteli, että ehkä asia oli nopeasti kuitattu niin että asiakas oli kertonut että säästää jo, mutta aiheeseen ei lainaneuvottelussa ainakaan paneuduttu. Jo aiemmin säästösopimuksen tehneistä kaksi jotka säästämissäätöskeskustelun muistivat, kertoivat että eri vaihtoehtoja käytiin läpi, mutta kuvia ja taulukoita ei esitelty sen tarkemmin. Esitys oli ollut selkeä ja keskittyminen säästämisasiaan lainaneuvottelussa olisi ollut mahdollista. Kuitenkaan uusia sopimuksia ei syntynyt, vaan he jatkoivat säästämistä entiseen malliin.

Ei-säästäjäryhmään kuuluvista henkilöistä kolme oli säästänyt säännöllisesti kuukausittain aiemmin ennen asuntolainan ottamista. Henkilöt kertoivat säästävänsä edelleen omatoimisesti satunnaisesti silloin kun jää ylimääräistä, vaikka säästösopimusta ei enää olekaan. Kaksi heistä kertoi että lainaneuvottelussa oli keskusteltu säästämisestä lainanmaksun ohella. He eivät kuitenkaan halunneet aloittaa säännöllistä kuukausittaista säästämistä koska kokivat nykyisen satunnaisen säästämisen hyväksi, eivätkä halunneet sitä muuttaa. He olivat sitä mieltä, että säästämisasiaan olisi voinut keskittyä lainaneuvottelussa, ja esitys oli ollut selkeä. Toiselle oli näytetty kuvia, laskelmia ja taulukoita, toiselle ei. Yksi kolmesta aiemmin säästäneestä ei muistanut varmaksi, oliko säästämisasiaa käsitelty lainaneuvottelussa.

Seitsemän ei-säästäjistä ei ollut siis säästänyt aiemminkaan säännöllisesti ennen asuntolainan ottamista. Heistä viiden kanssa rahoitusneuvottelija oli ottanut puheeksi säästämisen asuntolainan maksun ohella, ja lisäksi yhdelle oli mainittu että asiasta voisi keskustella joskus myöhemmin. Aihetta oli henkilön mukaan sivuttu lainakeskustelussa, mutta siitä ei ollut keskusteltu. Yhdelle seitsemästä, rahoitusneuvoja ei ollut esitelty

aihetta säästäminen asuntolainanmaksun ohella laisinkaan. Yksi viidestä kenelle säästämistä oli esitelty, kertoi että rahoitusneuvoja ei ollut käyttänyt apuna taulukoita, kuvia ja laskelmia, yhden mukaan rahoitusneuvoja ei ollut asiassa omatoiminen vaan taulukoita, kuvia ja laskelmia sai vasta pyydettyä, ja muut kolme olivat sitä mieltä että taulukoita, kuvia ja laskelmia käytettiin apuna. Kaikki viisi olivat sitä mieltä että esitys oli selkeä, mutta yhden mielestä tarkemmat tiedot esimerkiksi tuotteista ja säästämistavoista olivat puutteellisia. Neljä oli sitä mieltä että säästämisasiaan olisi voinut keskittyä lainaneuvottelussa, mutta osa pohti että laina-asiat olivat kuitenkin enemmän mielessä eikä halunneet oikein sen tarkemmin perehtyä säästämisasiaan. Kukaan ei ollut tehnyt säästämisspätöstä neuvottelussa, vaikka asiasta oli juteltu, sillä tulevaisuuden kulut eivät olleet tiedossa esimerkiksi asumisen suhteen. Lisäksi myös lainanhoito oli uusi asia, eikä yksinkertaisesti ollut varaa alkaa säästämään. Varsinkin kaksi nuorimmista ei-säästäjistä halusi säästellä omaa tahtia jos siihen on varaa, eikä solmia mitään sitovia sopimuksia.

Kokonaisuudessaan rahoitusneuvoja oli ottanut säästämisen lainanmaksun ohella esille rahoitusneuvottelussa kolmessatoista tapauksessa kahdestakymmenestä (ks. kuvio 17). Neljälle säästämisasiaa ei ollut otettu esille, kaksi ei muista varmaksi ja yhden kanssa asia oli kevyesti sivuutettu, mutta siitä ei ollut keskusteltu. Kahdeksan kanssa näistä kolmestatoista oli käytetty neuvotteluissa apuna taulukoita, kuvia ja laskelmia, yhdelle vain pyydettyä. Kaikkien kolmentoista mielestä esitys oli ollut selkeä, joskin yhden mielestä tarkemmat tiedot säästämiseen liittyen olivat olleet puutteellisia. Yhtä lukuun ottamatta kaikkien mielestä säästämisasiaan pystyi keskittymään lainaneuvottelun yhteydessä, joskin muutama henkilö myönsi, ettei oikein halunnut koska laina-asia oli tärkeämpää saada hoidettua ja toisaalta säästämistä ei koettu ajankohtaiseksi sillä hetkellä eikä se siksi kiinnostanut. Lainaneuvottelussa päätöksen aloittaa säästämään säännöllisesti kuukausittain asuntolainanmaksun ohella teki kaikkiaan kolme kolmestatoista joille säästämistä oli esitelty.



Kuvio 17: Säästäminen otettu esille asuntolainaneuvottelussa

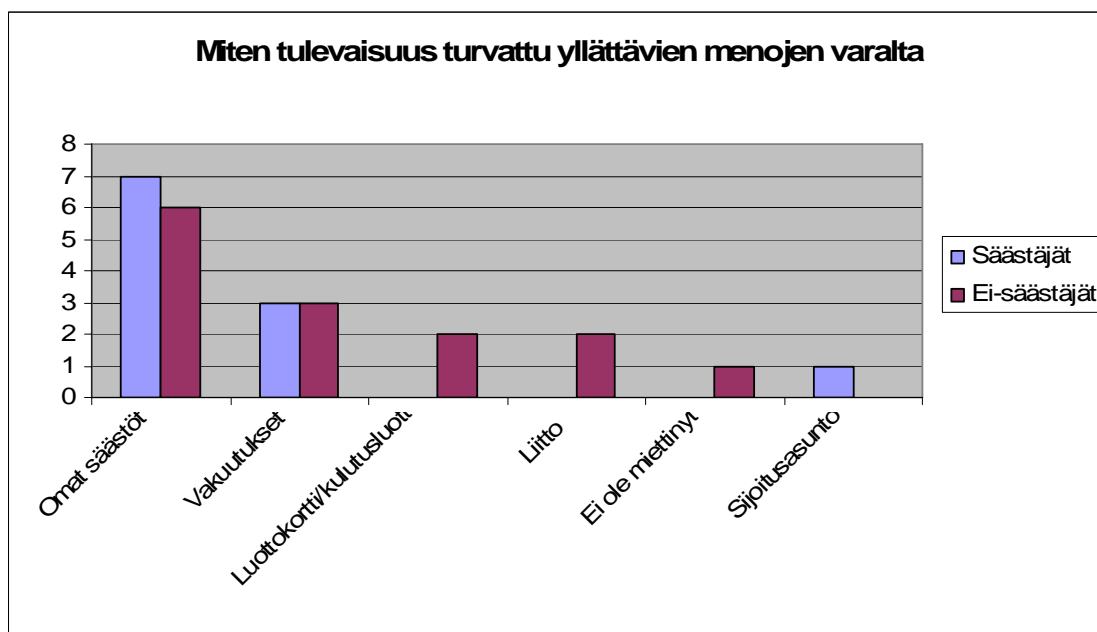
4.4 Tulevaisuuteen turvautuminen

Oma tulevaisuus yllättävien menojen varalta oli säästäjien keskuudessa turvattu pääsääntöisesti omilla kertyneillä säästöillä. Seitsemän kymmenestä kertoi että säästöjä oli kertynyt erilliselle säästötilille ja lisäksi omalle käyttötilille, sekä joku mainitsi myös sijoitusasunnon olevan tulevaisuuden turvansa. Kolme henkilöä mainitsi, että ei ollut erityisemmin varautunut tulevaisuuden yllättäviin menoihin, mutta he kaikki mainitsivat että toisaalta vakuutuksia on tullut kyllä otettua. Ehkä he eivät mieltäneet omaa kuukausittaista säästöään sellaiseksi turvaksi joka heillä on tulevaisuuden varalle. Kaikki kolme olivat säästäjäryhmän vanhimpiin kuuluvia, 50 euroa kuukaudessa säästäviä miehiä.

Ei-säästäjien ryhmässä asia ei ollut niin yksiselitteinen. Muutama henkilö mainitsi että on olemassa erillinen tili jonne säästelee vaihtelevasti, joka on turvana tulevaisuuden yllättävien menojen varalta. Toisaalta esille tuli myös kahdessa keskustelussa että tilille oli ikään kuin jäänyt ylimääräistä käyttövaraa, eli menot olivat olleet pienemmät kuin tulot. Kolme henkilöä mainitsi ottaneensa vakuutuksia, yksi mainitsi neuvotelleensa kulutusluoton ja yksi korttiluoton oman pankkinsa kanssa, juuri yllättävien menojen varalle. Myös liittoon kuulumisen koettiin turvaksi tulevaisuuden yllättäviin menoihin,

sillä se turvasi taloudellista tilannetta esimerkiksi työttömyyden uhatessa. Yksi henkilö mainitsi, ettei ole ajatellut asiaa, ja keskustelun myötä myönsi että asialle täytynee tehdä jotain.

Henkilöt, jotka tiedostivat säästävänsä säännöllisesti kuukausittain kokivat sen selkeästi omaksi turvautumisekseen tulevaisuuden yllättävien menojen varalta, mutta henkilöt, jotka eivät säästäneet, ajattelivat asiaa laaja-alaisesti ja mainitsivat esimerkiksi liittoon kuulumisen omaksi turvakseen (ks. kuvio 18). Ei-säästäjien vastaukset olivat moninaisempia, ja useassa tapauksessa henkilö mainitsi turvakseen sekä vakuutukset, liiton ja kenties vielä omatoimisen satunnaisen varojen kartuttamisen käyttötilille. Kuten myöhemmin tulee ilmi, esimerkiksi kaikilla haastatteluun osallistuneilla on vakuutuksia jotka varmasti turvaavat tulevaisuutta. Kuitenkin kysyttäessä asiaa, säästäjistä moni tiedosti säästävänsä juuri yllättävien menojen varalle, kun taas ei-säästäjät tiedostivat etteivät ole turvanneet yllättäviä menoja niinkään säännöllisen säästämisen avulla, vaan turvana oli kirjava joukko muita asioita.



Kuvio 18: Miten tulevaisuus turvattu yllättävien menojen varalta

Kysyttäessä onko lyhennysvapaan pitäminen lainasta hyvä tapa rahoittaa yllättäviä menoja, säästäjäryhmästä kuusi oli sitä mieltä että kyllä on. Yksi tuumi että ei yllättäviin menoihin, mutta esimerkiksi vuorotteluvapaan järjestämiseksi, yksi taas suostuisi tähän vain pakon edessä ja kaksi vastasi tiukasti kieltävästi. Molemmat säästäjiin kuuluvista naisista olivat sitä mieltä että lainaa ei olisi sopivaa laittaa lyhennysvapaalle yllättävän menon kohdatessa, ja heidän lisäksi kaksi samaa mieltä ollutta olivat 33 ja 36 -vuotiaat miehet. Ei-säästäjistä neljä koki, että lyhennysvapaan pitäminen on hyvä tapa rahoittaa yllättäviä menoja. Kiinteän koron lainassaan omaava henkilö mainitsi, että se ei ole nyt mahdollista, mutta jos ei olisi kiinteää korkoa, niin mikä ettei. Kolme henkilöä vastasi tiukasti että ei, ja kahden mielestä tämä olisi ihan viimeinen vaihtoehto. Asiaan negatiivisesti suhtautuneet ei-säästäjät olivat sekä miehiä että naisia ja iältään ihan kaiken ikäisiä. Ryhmien kesken ei siis ollut suurta eroa sen suhteen oliko lyhennysvapaan pitäminen lainasta hyvä tapa rahoittaa yllättäviä menoja, mutta säästäjät suhtautuivat asiaan kuitenkin vähän suopeammin. Kaiken kaikkiaan puolet haastateltavista oli siis sitä mieltä että lainan voi laittaa lyhennysvapaalle jos tulee yllättävä meno.

Lainan turvasta kysyttäessä tarkoitettiin sekä pankin tarjoamaa lainan takaisinmaksuturvaa, sekä muita lainan turvatuotteita, kuten kiinteää korkoa ja korkokattoa. Lainaan oli ottanut takaisinmaksuturvan säästäjäryhmässä vain kaksi henkilöä kymmenestä, ja ei-säästäjien ryhmästä turva oli neljän henkilön lainassa. Heistä kaksi mainitsi että turva on 50 % lainasta, ja yksi heistä mainitsi että itse ei saanut sairauden vuoksi turvaa mutta puoliso sai, joten puolison osalta laina on turvattu. Lisäksi yksi turvan ottaneista oli ottanut lainalle 5v kiinteän koron ollen näin koko 20 henkilöstä ainut joka oli ottanut lainaan korkokaton tai kiinteän koron. Ei-säästäjistä kaksinkertainen määrä verrattuna säästäjiin on siis turvannut lainansa pankin tarjoamalla takaisinmaksuturvalla ainakin osittain, ja lisäksi yhdellä oli myös kiinteä korko. Säästäjäryhmässä kaksi henkilöä mainitsi että olisi turvan ottanut, mutta ei saanut turvan ehdoissa olevan rajoituksen vuoksi. Loput kuusi mainitsivat syiksi turvasta kieltäytymiselle muun muassa sen, ettei vaan koe lainan turvaa tärkeäksi, sillä hinta oli kohtuuttoman korkea. 36 -vuotias mies kertoi että korot ovat nyt niin matalalla ja laina lyhenee nopeaan tahtiin, eikä koe mitään turvia lainaan tämän vuoksi tarpeelliseksi.

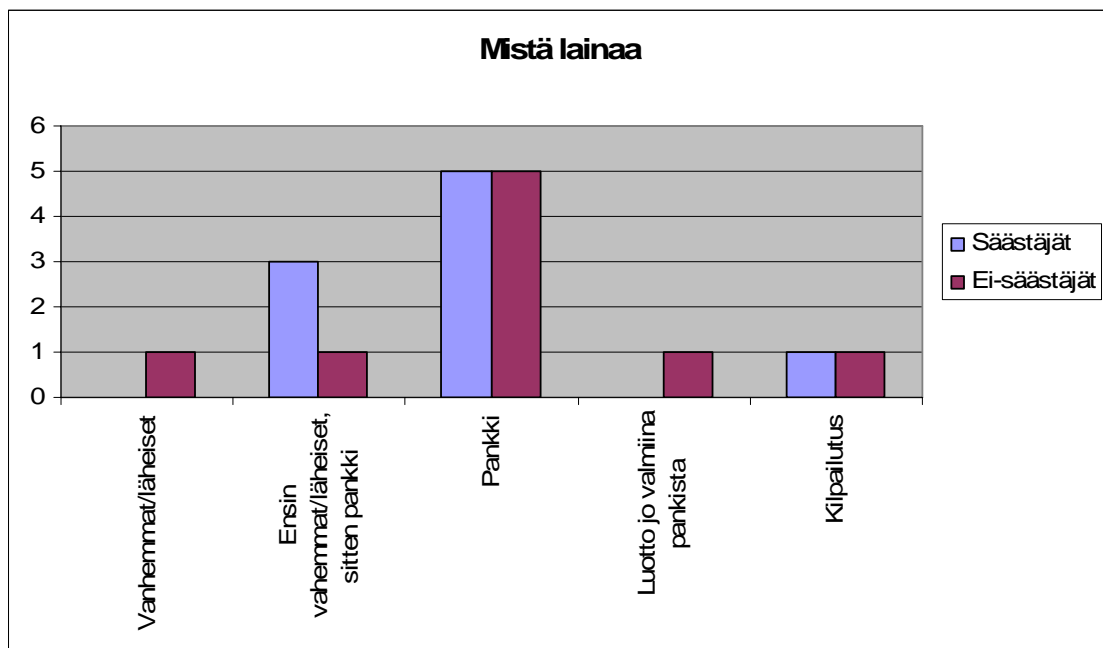
Toinen säästäjäryhmän naisvastaajista koki lainansa niin pieneksi ettei sitä tarvinnut turvata, ja lisäksi mainittiin vakuutusyhtiön vakuutusten riittävän, eikä haluttu ottaa lainalle enää erikseen mitään turvia. Ei-säästäjien ryhmässä lainan turvista oltiin kieltäydytty koska niitä ei tarvittu, yksi kertoi että hänen lainansa on ASP-laina johon kuuluu valtion korkotuki, joten ei koe lisäturvaa tarpeelliseksi. 35 -vuotias naisvastaaja kertoi olevansa riskiä ottava henkilö ja katsonut että tässä kohtaa voi elämässään ottaa riskin ja jättää lainan turvaamatta, sillä lainan turva oli kallis verrattuna siitä saatavaan hyötyyn. Hän mainitsi että jos jotain ikävää tapahtuu ja kaikista pahin riski realisoituu, asunnon voi lopulta vaikka myydä. 31 -vuotias nainen mainitsi lainan takaisinmaksuturvan hinnan olevan korkea, ja vakuutusyhtiön vakuutukset saivat riittää.

Kaikki haastateltavat molemmista ryhmistä kertoivat että heillä oli vakuutusyhtiöstä vakuutukset. Tarkemmin vakuutuksista kysyttäessä oli havaittavissa, että ihan ei oltu varmoja mitä kaikkea siellä oli, että oliko esimerkiksi itsellä sekä sairaskulu että tapaturmavakuutus, ja oliko puolisoilla ja lapsilla millaisia vakuutuksia. Monesti henkilöt vastasivat että vakuutusyhtiöstä on ”kaikki” vakuutukset, tai ”koko paketti”. Jokunen mainitsi erikseen että on ottanut myös erillisen henkivakuutuksen, lisäksi henkilövakuutukset puuttuivat yhdeltä, ja matkavakuutus oli yhdeltä liiton kautta. Selvästi vakuutusyhtiön tarjoamat vakuutukset olivat hyvin hoidossa, mutta lainaa ei useassa tapauksessa ole turvattu, ja turva löytyi yhteensä kuudesta lainasta. Lainan turvaavat henkilöt olivat kaikenikäisiä, ja talouden koko vaihteli kahdesta viiteen. Kaikki ketkä kertoivat lainassaan olevan turvan sekä säästäjistä että ei-säästäjistä, olivat mieshenkilöitä. Yksi tosin mainitsi turvan olevan puolisoillaan.

4.5 Yllättävän lainantarpeen kattaminen

Pikavippejä ei ollut ottanut kukaan 20 haastatellusta henkilöstä. Säästäjäryhmän henkilöiden vastaukset olivat hyvin yksiselitteisiä ja vastaus oli kaikilla lyhyt, tiukka ei. Ei-säästäjien ryhmästä 29 -vuotias mies mainitsi pikavipeistä kysyttäessä että kulutusluottoa on mutta pikavippejä ei, samaten 25 -vuotias mies mainitsi osuuspankkiryhmän joustoluoton olleen joskus käytössä. Lainaa lähdettiin kysymään

yllättävän menon kohdatessa pääsääntöisesti pankista (ks. kuvio 19), ja useat tarkensivat vielä että omasta asuntolainapankista. Neljännes kaikista vastanneista sanoi että ensin kysyisi vanhemmilta ja jokunen lisäsi vielä että sen jälkeen tarvittaessa vielä pankista. 33-vuotiaan säästäjänäisen kommentti oli, että pienen summan voisi lainata vanhemmilta ja suuremman pankista. Yksi mainitsi selkeästi tekevänsä kilpailutusta, ja lisäksi yksi kertoi että lainaan vaikuttaisi se, mitä ollaan ostamassa, esimerkiksi autolainan saattaisi ottaa vaikka autokaupasta jos se olisi edukkaampaa. Ei-säästäjistä yhdellä oli jo neuvoteltu valmiiksi kulutusluotto omasta asuntolainapankista, ja kaksi mainitsi että luottokortti on tullut otettua sitä varten, ettei heti tarvitsisi olla hakemassa lainaa mistään. Säästäjistä yksi kiristäisi menoja runsaalla kädellä koska lainan ottaminen yllättäviin menoihin tuntui hyvin vastenmieliseltä, mutta lopulta jos olisi pakko, kääntyisi oman pankkinsa puoleen. Ryhmien välillä ei ollut merkittäviä eroja sen suhteen mistä lainaa lähdetäisiin ensimmäisenä kysymään rahantarpeen kohdatessa yllättävän menon vuoksi. Lisäksi vanhempien puoleen oli valmiita kääntymään niin miehet kuin naisetkin, sekä vanhemmat ja nuoremmat.



Kuvio 19: Mistä lainaa

4.6 Säästämiseen vaikuttavat tekijät

Halusin selvittää mitkä asiat vaikuttavat ihmisten säästämiseen, ja nimenomaan myös sitä että kuinka maailman nykytilanne huonoine uutisineen ja mataline korkotasoineen vaikuttaa ihmisten säästämiseen, vai onko sillä vaikutusta. Toisaalta halusin myös että henkilöillä oi mahdollisuus omin sanoin kertoa mikä heidän säästämiseensä vaikuttaa. Muodostin siis kysymyksen numero 13 sellaiseksi, jossa säästämisen motivaatiota kysyttiin a-c vaihtoehdoin, ensin koron vaikutusta, sitten maailman talouden epävakaan tilan vaikutusta, ja viimeisessä vaihtoehdossa henkilö pystyi vastaamaan ”joku muu”, jolloin sain myös muita tekijöitä esille, jotka motivoivat ihmisiä säästämään.

Säästäjistä kaksi kertoi säästämiseensä vaikuttavan matala korkotaso ja säästämisellä haluttiin varautua koron nousuun. Samaten kaksi kertoi maailman talouden epävakaan tilanteen motivoivan säästämiseen. Kolme mainitsi yllättävien menojen ja pahaan päivään varautumisen vaikuttavan säästämiseensä, ja kaksi säästi lomamatkojen vuoksi. Yksi kertoi säästävänsä sekä korkojen nousun varalta, että maailman epävakaan taloudellisen tilanteen vuoksi sekä ihan muuten vaan tulevaisuuden varalle. Säästämisellä haluttiin siis yleistä turvallisuuden tunnetta, sekä mahdollistaa matkustelua.

Säästäjät kertoivat, että heillä oli ollut riittävästi tietoa säästämisen aloittamiseksi, joskin yksi henkilö kertoi, että vuosia sitten kun aloitti säästämisen, tietoa ei ollut niinkään hyvin saatavilla mitä nykyään. Matkan varrella tilanne on kuitenkin parantunut ja nykyään tietoa löytyy paljonkin. Yksi kertoi myös, että tietoa löytyy paljon kun on omatoiminen, ja internetistä löytyy nykypäivänä runsaasti tietoa pankkien omilta sivuilta. Kaikilla ei-säästäjillä oli tarpeeksi tietoa mikäli he haluaisivat aloittaa säästämisen, ja kysyttäessä onko jotain tietoa mitä tarvitsisi lisää, vain yksi henkilö kertoi että pääkohdat säästämisestä on hallussa, mutta tarkka tuotekohtainen tieto on se johon tarvitsisi apua jos päättäisi alkaa säästämään säännöllisesti. Moni kommentoi lisäksi, että tietoa on, ja jos ei ole niin tietää kyllä mistä lähteä etsimään. Jokunen oli vierailutkin pankin omilla verkkosivuilla, ja kertoi että sieltä tietoa kyllä löytyy. Lisäksi mainittiin, että varmaan jos

säästämisen aloittaisi, tietoa löytyisi myös pankista ja saattaisi tulla pankissa käymään asian tiimoilta.

Säästäjiltä halusin tiedustella kuinka lainan määrä vaikuttaa säästämiseen, vai onko sillä mitään väliä. Seitsemän kymmenestä oli sitä mieltä että lainan määrällä ei ole vaikutusta siihen, säästääkö säännöllisesti kuukausittain. Kolmella oli eriävä mielipide hyvine perusteluineen. 38 -vuotias mieshenkilö pohti että varmasti aina säästäisi, mutta jos olisi paljon lainaa, voisi se vaikuttaa siihen kuinka paljon säästää. 33 -vuotias naisvastaaja pohti, että mitä enemmän olisi lainaa, sitä enemmän pitäisi säästää. Tämä sen vuoksi, että jos jotain tapahtuisi, lainasta pitäisi aina pystyä selviytymään ja tässä myös säästöt sitten auttaisivat. 45 -vuotias mies pohti säästämisen ja lainan määrän yhteyttä siten, että kun alussa lainan lyhennykset ovat suuremmat, voi säästää vähemmän, ja kun laina lähenee loppuaan, voisi säästämiseen jäädä enemmän varaa lainan lyhennyksiltä.

Ei-säästäjille muotoilin kysymyksen siten, että onko lainan määrällä merkitystä siihen, että alkaisi säästää. Myöskään ei-säästäjille lainan määrä ei ollut kriittinen tekijä säästämisen aloittamisessa, sillä vain kaksi oli sitä mieltä että lainan määrä vaikuttaa säästämisen aloittamiseen. He mainitsivat, että lainan määrä vaikutti siinä mielessä säästämiseen, että nyt haluttiin maksaa lainaa pois nopeaan tahtiin kun laina oli vasta otettu, eikä säästämiseen haluttu panostaa. Toisaalta myös säästötilien korko oli niin huono, ettei säästäminen motivoinut, vaan ennemmin maksettiin lainaa pois. He ketkä kokivat että lainan määrällä ei ollut vaikutusta siihen että alkaisivat säästää, mainitsivat että enemmän säästämisen aloittamiseen vaikuttaa esimerkiksi palkka, että jos se olisi isompi voisi vaikka säästääkin. Lisäksi omalla asenteella säästämistä kohtaan kerrottiin olevan enemmänkin vaikutusta, ei lainan määrällä.

Kun säästäjiltä kysyttiin että mitkä tekijät saisivat lopettamaan säästämisen, vastaukset kääntyivät usein työttömyyden, vakavan sairastumisen tai muun kriisin aiheuttamaan palkkatulon selvään alenemiseen. Toisaalta mainittiin myös tulotason nousu, lottovoitto, äkkirikastuminen tai hyvin suuri palkan nousu, jolloin tilille kaikkien pakollisten menojen jälkeen jäisi joka kuukausi ylimääräistä rahaa paljon. Muutama vastaus myös toi

esiin säästämisen tärkeyden, sillä säästämistä ei haluttu lopettaa missään nimessä vapaaehtoisesti, ja aina oli varaa säästää edes se 50 euroa kuukaudessa vaikka jäisikin työttömäksi.

Ei-säästäjille kysymys oli muotoiltu siten, että mitkä tekijät saisivat heidät aloittamaan kuukausittaisen säännöllisen säästämisen. Valtaosa vastaajista kertoi tavalla tai toisella että tulojen ja menojen suhde tulisi olla voittoisampi tulojen suhteen, jolloin säästäminen olisi mahdollista. Säännöllisen kuukausittaisen säästämisen voisi aloittaa esimerkiksi siinä tapauksessa, että tulotaso nousisi, olisi ylipäättään säännöllinen työ molemmilla velallisilla, velan pienentyminen tai lasten kasvaminen isoksi. Joku taas pohti että voisi alkaa säästämään esimerkiksi siksi että heille olisi tulossa lapsi. Lisäksi mainittiin että voisi alkaa säästämään jotain tiettyä kohdetta, esimerkiksi ulkomaanmatkaa varten, mutta silloinkin jo olemassa olevalle tilille. Kolme vastaajista oli kuitenkin vahvasti sitä mieltä, että säästäminen ylipäättään ei ollut kannattavaa. Syiksi mainittiin huono säästötilien korko, se että säännöllisestä säästämisestä pitäisi saada jokin todella suuri hyöty itselle että lähtisi mitään sopimuksella säästämään, ja lisäksi säästäminen haluttiin hoitaa omatoimisesti, ilman sitovia sopimuksia.

Vain yksi henkilö kymmenestä ei-säästäjästä olisi ollut valmis jatkamaan laina-aikaa, jolloin lainan kuukausierä pienenesi, ja laittamaan erotuksen kuukausittain säännöllisesti säästöön. Laina-ajan jatkamista vastustettiin siksi, että laina-aika koettiin jo nyt hyvin pitkäksi. Toisaalta mainittiin myös siitä, että laina-aikaa voisi jatkaa jos korot jatkuisivat matalalla tasolla, ja ajatus olisi että rakentaisi talon ja myisi sen kahden vuoden kuluttua pois aloittaakseen uuden talon rakentamisen jonka senkin myisi pois.

Kun ei-säästäjiltä kysyttiin ovatko he aikoneet alkaa säästämään tulevaisuudessa, muutama nuoremmista henkilöistä osasi vastata selvästi että kyllä, säästämisen aloittaminen on suunnitelmissa. Tilejäkin oli jo avattu valmiiksi, ja syiksi mainittiin halu turvautua yllättäviin menoihin, suurempiin hankintoihin, matkusteluun ja eläkettä varten, lisäksi tulotason nousua oli odotettavissa. Valtaosalla säännöllistä kuukausittaista säästämistä ei ollut tulevaisuuden suunnitelmissa siksi, että sen ei koettu olevan

tarpeellista muun muassa sen vuoksi että tilille jäi muutenkin ylimääräistä, lisäksi odoteltiin lasten kasvavan, vaikka toisaalta mainittiin että säännöllinen säästäminen toisi säännöllisyyttä kuukausittaiseen rahaliikenteeseen. Sitovan kuukausittaisen sopimuksen kautta säästämisestä ei koettu olevan tarpeeksi hyötyä itselle, ja myös asuntosijoittaminen mainittiin parempana vaihtoehtona pankin tarjoamille säännöllisille säästämistuotteille.

5 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää säästämistä asuntolainanmaksun ohella. Vaikka en löytänyt suoraan samasta aiheesta tehtyjä aiempia tutkimuksia joihin olisin voinut perehtyä, olen kuitenkin päässyt tutustumaan aiheessani esiin tulleisiin asiakokonaisuuksiin joista aiempia tutkimuksia löytyi. Teoriaosuuteni loi pohjaa empiiriselle osuudelle tuoden esiin kolme pääosiota: säästämisen, laina-asiat ja vakuutukset. Näistä suurimman huomion saivat säästäminen sekä laina-asiat, vaikkakin ilman vakuutusten osiota teoriatausta ei mielestäni olisi tarpeeksi laaja-alaisesti käsitelty, koska vakuutukset liittyvät hyvin vahvasti säästämisen ja asuntolainanmaksun kokonaisuuteen. Säästämisen osiossa halusin tuoda selvästi esille sen, paljonko ihmiset ylipäättään säästivät ja millaisiin säästökohteisiin. Tärkeänä teoriataustana toin myös esille sen, miksi säästäminen on niin tärkeää, ja mitkä ovat ihmisten motivaatiot, niin sisäiset kuin ulkoisetkin, ylipäättään säästää säännöllisesti kuukausittain. Lainoja käsitellessäni halusin suhteuttaa kuukausittaista säästämistä ja lainanhoitoa toisiinsa, ja tuoda esille sen kuinka paljon ihmisillä nykyään on lainaa, niin asuntolainaa kuin muitakin lainoja. Lisäksi katsoin tarpeelliseksi selventää kuinka suuri ongelma pikalainat ovat, mitkä tekijät ovat sen taustalla että ihmiset ottavat pikalainoja ja mihin suuntaan pikalainojen kanssa ollaan kehittymässä. Lopuksi halusin kertoa vielä vakuutuksista ja niiden tärkeydestä oman talouden hallinnan ja tulevaisuuden suunnittelun välineenä.

Teoriaosuuden jälkeen tutkielmassani esitellään empiirinen osuus, joka alkaa haastattelututkimuksen esittelyllä. Haastattelin tutkimustani varten 20 pankin asuntolainasiakasta, joista kymmenen säästi säännöllisesti kuukausittain asuntolainanmaksun ohella, ja kymmenen ei säästänyt. Tarkoitus oli haastatella henkilöitä joiden asuntolainan ottamisesta ei ollut pitkä aika, sillä silloin lainaneuvottelu ja päätökset säästämiseen ja lainanmaksuun liittyen olivat vielä hyvin mielessä. Kysymykset pyrin laatimaan niin, että niiden esittäminen puhelimesta olisi mahdollista, mutta kuitenkin niin, että saisin myös laadulliselle tutkimukselle tyypillisiä avoimia vastauksia kysymyksiini. Pyrin laatimaan kysymykset niin, että ne tukivat mahdollisimman hyvin tutkimuskysymyksiäni, ja että sain tarvittavat vastaukset aiheeni laadukkaalle tutkimiselle.

Tutkimuksen tuloksia käsitellessäni esiin nousi mielenkiintoisia ja yllättäviäkin asioita. Koska tavoitteena oli tutkia säännöllistä kuukausittaista säästämistä asuntolainamaksun ohella, haastatteluun valikoituneet henkilöt olivat pääsääntöisesti nuoria aikuisia. Nuorin oli 25 -vuotias ja vanhin 47 -vuotias. Miehiä valikoitui haastatteluihin enemmän, sillä miehiä oli 14 ja naisia kuusi. Oli hyvä, että haastattelussa oli mukana lapsettomia kahden hengen talouksia sekä suurempia, kolmelapsisia perheitä, sillä näin pystyin saamaan vastauksia säästämiseen liittyen hyvin erikokoisista perhetaustoista. Kuten teoriaosuudessakin tuli ilmi, tilisäästäminen on kaikista suosituinta. Jokusia rahasto- ja eläkevakuutusäästäjiä oli myös, mutta osakesäästäjiä oli vain yksi. Osakesäästäjä oli ennakkooajatuksia kumoten miehen sijaan nainen.

Merkittävä esiin tullut asia oli se, että suurempituloiset eivät säästäkään sen enempää mitä pienempituloiset, eikä tätä voinut selittää sillä että he lyhentäisivät lainaa enemmän, tai lapsia olisi paljon enemmän tai kaikki asuisivat omakotitalossa jonka kulut olisivat suuret. Moni ei säästäjistä vastasi, että säästämiseen ei yksinkertaisesti ollut varaa, koska tulot olivat niin pienet verrattuna kuluihin. Ei-säästäjien tulot olivat keskimäärin 280 euroa kuukaudessa pienemmät kuin säästäjillä, mutta säästäjien ryhmää tarkasteltaessa säästöön näillä suurituloisilla ei kertynytkään enempää kuin vähempituloisilla.

Ylipäätään tutkimuksen tuloksista ilmeni, että henkilöt ketkä säästivät, olivat sitoutuneita säästämiseen, eikä edes työttömyyden uhatessa säästämistä haluttu lopettaa. Säästämisellä haluttiin pääsääntöisesti turvata omaa taloutta esimerkiksi koron nousua ja yleistä taloudellista epävarmuutta vastaan, sekä mahdollistaa matkustelua. Ei-säästäjistä moni kyllä pohti, että ehkä joskus tulevaisuudessa voisi säästämistä miettiäkin, mutta mitään konkreettista asian eteen ei ollut tehty. Useat mainitsivat, ettei säästämiseen ollut mitään taloudellista mahdollisuutta nyt, eikä tulevaisuudessa.

Vaikka säästämiseen ei kaikilla tuntunut olevan varaa, kaikki 20 haastateltavaa mainitsivat että vakuutusyhtiön kautta vakuutuksia oli tullut otettua. Toisaalta taas lainan turvaamista ei koettu niin tärkeäksi, varsinkaan kun lainan turvan hinta koettiin

korkeaksi. Lainan turva löytyi kuudelta haastatteluun osallistuneelta. Tulevaisuuden yllättävät rahanmenot haluttiin kattaa pääsääntöisesti pankista otettavalla lainalla, tai toisaalta lainaa saatettiin kysyä myös vanhemmilta tai sukulaisilta. Pikavippeihin ei ollut sotkeutunut kukaan.

Koen että aihe on hyvin mielenkiintoinen ja ennen kaikkea ajankohtainen, ja koskettaa monia, sillä vaikka vuonna 2013 asuntolainoja nostettiin edellistä vuotta vähemmän (Suomen Pankki, 2013) oman asunnon ostaminen ja sen rahoittaminen varsinkin lainarahalla on hyvin yleistä. Oman talouden hallinta johon säästäminen ja lainanhoito, sekä tulojen ja menojen tasapainottaminen kuuluvat, ovat useille kotitalouksille arkipäivää. Nykyinen taloustilanne irtisanomisuutisineen ei ainakaan helpota nuorten kotitalouksien tilannetta, ja oman talouden suunnittelussa tulisi olla entistäkin huolellisempi. Tässä kohtaa esiin tulevat erilaiset vakuutukset ja turvatuotteet joiden avulla voi pienentää riskiä tulevaisuuden yllättävien tapahtumien varalta. Esimerkiksi lainan takaisinmaksuturvan avulla voi turvata lainanhoitokykyään työttömyyden tai sairastumisen varalta, tai pahimman tapahtuessa turvata perheen taloudellinen hyvinvointi jos eteen tulee kuolemantapaus. Kyse on loppujen lopuksi hyvin arkipäiväisestä aiheesta, mutta silti niin moneen asiaan liittyvästä kokonaisuudesta. Ajankohtaisen aiheesta tekee myös uutisotsikoihin nousseet pikalainat ja niiden aiheuttamat hankaluudet varsinkin nuorille aikuisille.

Jatkotutkimusmahdollisuudet

Suoraan aiheesta säästäminen asuntolainanmaksun ohella ei ole tehty juurikaan aiempia tutkimuksia. Sellaisia tutkimuksia on tehty, jotka käsittelevät säästämistä tai lainanmaksua ja näiden yhdistelmää on sivuttu, mutta laajempaa, tarkkaa ja syvällistä perehtymistä aiheeseen jäin kaipaamaan. Itse koin että aiheen tutkiminen juuri kvalitatiivisena tutkimuksena oli ainut vaihtoehto, koska pankin järjestelmästä ei saanut riittävästi tietoa kvantitatiivisen tutkimuksen toteuttamiseksi. Lisäksi oma mielenkiintoni oli tällä kertaa perehtyä aiheeseen syvällisemmin, nimenomaan laadullisen tutkimuksen avuin ja selvittää syy-seuraussuhteita. Jatkotutkimuksena aihetta voisi lähestyä

kvantitatiivisen tutkimuksen tarjoamin menetelmin ja mahdollisuuksin, sillä tällöin tutkimuksen kohteena olisi suurempi joukko joka mahdollistaisi ilmiön tarkastelua eri näkökulmasta. Tämä edellyttäisi sitä, että tutkimusmateriaali olisi saatavissa. Lisäksi mielenkiintoista olisi nähdä enemmän tutkimusta säästämättömyyden tuomasta lieveilmiöstä, eli pikalainojen tuomista ongelmista kuluttajille. Ilmiö on varsin tuore, ja ajankohtaisuutensa vuoksi hyvin kiehtova.

LÄHTEET

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. Osuuskunta Vastapaino, Tampere.

Attanasio, O. & Banks, J. 1998 Trends in household saving don't justify tax incentives to boost saving. *Economic Policy*. Oct98, Vol. 13 Issue 27, 549-583.

Autio, M., Wilska, T-A., Kaartinen, R. & Lähteenmaa, J. 2009. The use of small instant loans among young adults – a gateway to a consumer insolvency? *International Journal of Consumer Studies*. Vol. 33 Issue 4, 407–415.

Berry, S. & Williams, R. 2009. Household saving. *Bank of England Quarterly Bulletin*. 3rd Quarter. Vol. 49 Issue 3, 191-201.

Bertrand, M. & Morse, A. 2011. Information Disclosure, Cognitive Biases, and Payday Borrowing. *Journal of Finance*. Vol. 66 Issue 6, 1865-1893.

Devaney, S., Anong, S. & Whirl, S. 2007. *The Journal of Consumer Affairs*, Vol. 41, No. 1, 174-186.

Eriksson, P. & Kovalainen, A. 2008. *Qualitative Methods in Business Research*. Sage Publications Ltd.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. 4. painos. Osuuskunta Vastapaino. Tampere.

Fontana, A. & Frey, J. H. 2008. *The Interview: From Neutral Stance to Political Involvement*. Teoksessa: Denzin, Norman K. & Lincoln, Yvonna S. (toim.). *Collecting and Interpreting Qualitative Materials*. 3rd. ed. Sage Publications, Inc, 115-160.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä. Helsinki.

Kasilingam, R. & Jayabal, G. 2011. Impact of saving motives on household savings. *Pranjana: The Journal of Management Awareness*. Vol. 14 Issue 1, 67-75.

Lin, Y. & Grace, M. 2007. Household life cycle protection: Life insurance holdings, financial vulnerability, and portfolio implications. *The Journal of Risk and Insurance*. Vol. 74, No. 1, 141-173.

Lusardi, A. & Mitchell, O. 2007. Financial Literacy and Retirement Preparedness: Evidence and Implications for Financial Education Programs. *Business Economics*, Vol. 42 Issue 1, 35-44.

Lusardi, A., Mitchell, O. & Curto, V. 2010. Financial Literacy among the Young. *The Journal of Consumer Affairs*, Vol. 44, No. 2, 358-380.

Melzer, B. 2011. The real costs of credit access: Evidence from the payday lending market. *The Quarterly Journal of Economics*. Vol. 126 Issue 1, 517-555.

Metsämuuronen, J. (toim). 2006. Laadullisen tutkimuksen käsikirja. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä. 1. laitos, 1. painos.

Pattarin, F. & Cosma, S. 2012. Psychological determinants of consumer credit: the role of attitudes. *Review of Behavioral Finance*. Vol. 4 No. 2, 113-129.

Pietilä, I. 2010. Ryhmäkesustelun ja yksilöhaastattelun diskursiivinen analyysi: kaksi aineistoa erilaisina vuorovaikutuksen kenttinä. Teoksessa: Ruusu vuori, Johanna & Nikander, Pirjo & Hyvärinen, Matti (toim.). Haastattelun analyysi. Vastapaino, Tampere, 212.

Pryce, G. & Keoghan, M. 2002. Unemployment insurance for mortgage borrowers: Is it viable and does it cover those most in need? *European Journal of Housing Policy* 2(1), 87–114.

Puttonen, V. 1998. *Vaurastuminen (varteenotettava vaihtoehto)*. WSOY. Juva.

Puusa, A. 2011. Haastattelu laadullisen tutkimuksen menetelmänä. Teoksessa: Puusa, A. & Juuti, P. (toim.). *Menetelmäviidakon raivaajat –perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan*. Hansaprint Oy, Vantaa, 73-87.

Rowley, J. 2012. Conducting research interviews. *Management Research Review*. Vol. 35 No. 3/4, pp. 260-271.

Ruusuvuori, J. & Nikander, P. & Hyvärinen, M. (toim.). 2011. *Haastattelun analyysi*. Vastapaino, Tampere.

Showers, V. & Shotick, J. 1994. The Effects of Household Characteristics on Demand for Insurance: A Tobit Analysis. *The Journal of Risk and Insurance*. Vol. 61, No. 3, 492-502.

Wisman, J. 2009. Household Saving, Class Identity, and Conspicuous Consumption. *Journal of Economic Issues*. Vol. XLIII No. 1. 89-114.

Yuh, Y. & Hanna, S.D. 2010. Which Households Think They Save? *The Journal of Consumer Affairs*, Vol. 44, No. 1, 70-97.

Eduskunta 2014. Talousvaliokunnan mietintö 15/2012 vp. Saatavissa www-muodossa:
http://www.eduskunta.fi/faktatmp/utatmp/akxtmp/tavm_15_2012_p.shtml (Luettu 10.3.2014)

Finanssialan keskusliitto 2009. Vakuutus Suomessa. Saatavissa www-muodossa:
https://www.fkl.fi/materiaalipankki/julkaisut/Julkaisut/Vakuutus_Suomessa.pdf. (Luettu 1.4.2014)

Finanssialan keskusliitto 2011. Vahinkovakuutusyhtiöt Suomessa 2011. Saatavissa www-muodossa:
https://www.fkl.fi/materiaalipankki/julkaisut/Julkaisut/Vakuutusyhtiöt_Suomessa_2011.pdf. (Luettu 1.4.2014)

Finanssialan keskusliitto 2012. Vakuutustutkimus 2012. Saatavissa www-muodossa:
http://www.fkl.fi/materiaalipankki/julkaisut/Julkaisut/Vakuutustutkimus_2012.pdf. (Luettu 1.4.2014)

Finanssialan keskusliitto 2013. Suurten asuntolainojen keskikoon kasvu tasaantunut. Saatavissa www-muodossa:
http://www.fkl.fi/ajankohtaista/tiedotteet/Sivut/Suuria_asuntoluottoja_otetaan_aiempaa_vahemman.aspx. (Luettu 10.3.2014)

Finanssialan keskusliitto 2013. Säästäminen, luotonkäyttö ja maksutavat 2013. Saatavissa www-muodossa:
http://www.fkl.fi/materiaalipankki/julkaisut/Julkaisut/Saastaminen_luotonkaytto_ja_maksutavat_2013_kuvat.pptx. (Luettu 9.3.2014)

Finanssialan keskusliitto 2013. Vuositilasto 2012. Saatavissa www-muodossa:
http://www.fkl.fi/tilastot/Tilastot/Finanssialan_vuositalasto_2012.pdf. (Luettu 9.3.2014)

Finanssialan Keskusliitto 2014. Finanssialan keskusliitto esittää kiinteää lainakattoa.

Saatavissa www-muodossa:

http://www.fkl.fi/ajankohtaista/tiedotteet/Sivut/Finanssiala_esittaa_kiinteaa_lainakattoa.aspx. (Luettu 10.3.2014)

Helsingin uutiset 8.7.2013. Pikavippilain korkokattoa kierretään. Saatavissa www-muodossa: <http://www.helsinginuutiset.fi/artikkeli/245202-pikavippilain-korkokattoa-kierretaan> (Luettu 10.3.2014)

Kilpailu- ja kuluttajavirasto 2013. Luottomarkkinat muutoksessa. Saatavissa www-muodossa: http://takuu--saatio-fi-bin.directo.fi/@Bin/c51a3500b45f54dea63da4b0985084cb/1394560323/application/pdf/471094/Hannula_pikavippi_lakimuutokset_netti.pdf (Luettu 10.3.2014)

Luotettavuuden kriteerit, 2014. Saatavissa www-muodossa: http://portal.hamk.fi/portal/page/portal/HAMK/koulutus/Ylempi_AMK_tutkinto/kudos/tukiva_toiminta/luotettavuuden_kriteerit/HAMK_17_Luotettavuuskriteerit.pdf. (Luettu 1.2.2014)

Pörssisäätiö 2011. Kotitalouksien säästämistutkimus. Saatavissa www-muodossa: http://www.porssisaatio.fi/wp-content/uploads/2012/05/Kotitalouksien_saastamistutkimus_2011.pdf. (Luettu 3.3.2014)

Suomen Pankki 2013, Kuukausitilasto 31.7.2013. Saatavissa www-muodossa: http://www.suomenpankki.fi/fi/tilastot/tase_ja_korko/Pages/index_2013_07_31.aspx?hl=kotitalouksien%20varallisuus. (Luettu 1.4.2014)

Suomen Pankki 2014, Kuukausitiedote 31.1.2014. Saatavissa www-muodossa: http://www.suomenpankki.fi/fi/julkaisut/tilastojulkaisut/rahalaitokset/Pages/Rahalaitokset_vuosikatsaus_2013.aspx (Luettu 10.3.2014)

Taloussuomi 2014. Pikavippi 2013, viimeisimmät tiedot. Saatavissa www-muodossa: <http://www.taloussuomi.fi/lainat-ja-vipit/pikavippi-2013-viimeisimmat-tiedot> (Luettu 10.3.2014)

Taloussuomi 2014. Pikavippilaki kesäkuu 2013 - korkokatto alle 2000 euron vipeille. Saatavissa www-muodossa: <http://www.taloussuomi.fi/lainat-ja-vipit/pikavippilaki-kesakuu-2013-korkokatto-alle-2000-euron-vipeille> (Luettu 10.3.2014)

Tilastokeskus 2011. Tulot ja kulutus. Saatavissa www-muodossa: http://www.stat.fi/tup/suoluk/suoluk_tulot.html. (Luettu 7.3.2014)

Tilastokeskus 2013. Suomen virallinen tilasto (SVT): Sektoritilit neljännesvuosittain. 2. vuosineljännes 2013. Saatavissa www-muodossa: http://www.tilastokeskus.fi/til/sekn/2013/02/sekn_2013_02_2013-09-30_tie_001_fi.html. (Luettu 1.4.2014)

Tilastokeskus 2014. Tilasto: Rahoitustoiminta [verkkójulkaisu]. ISSN=2323-9840. 3. vuosineljännes 2013, Liitetaulukko 3. Pienlainayritysten tunnuslukuja vuosina 2011-2013. Saatavissa www-muodossa: http://www.stat.fi/til/rato/2013/03/rato_2013_03_2013-12-05_tau_003_fi.html (Luettu 9.3.2014).

Tilastokeskus 2014. Suomen virallinen tilasto (SVT): Kuluttajabarometri maaliskuu 2014. Saatavissa www-muodossa: http://www.stat.fi/til/kbar/2014/03/kbar_2014_03_2014-03-27_tie_001_fi.html. (Luettu 1.4.2014)

Tilastokeskus 2014. Kotitalouksien rahoitusvarat kasvoivat 5 miljardia vuoden 2013 viimeisellä neljänneksellä. Saatavissa www-muodossa: http://www.stat.fi/til/rtp/2013/04/rtp_2013_04_2014-04-04_tie_001_fi.html. (Luettu 10.4.2014)

Työ- ja elinkeinoministeriö 2014. Raha-asiat. Saatavissa www-muodossa:
http://www.raha-asiat.fi/kuluttajat_ja_markkinat/raha-asiat/hyva_tietaa_velan_otosta/luotot/kulutusluotto/pikavippi. (Luettu 10.3.2014)

Valtiovarainministeriö 2014. Asunnon hankintaan valmisteilla maltillinen lainakatto.
Saatavissa www-muodossa:
http://www.vm.fi/vm/fi/03_tiedotteet_ja_puheet/01_tiedotteet/20140204Asunno/name.jsp. (Luettu 10.3.2014)

Säästäjät:

LIITE 1. (1/2)

1. Kuinka monta henkeä talouteenne kuuluu?
2. Mikä on koulutuksenne, ammattinne, ja tämänhetkinen tulonlähteenne?
3. Mikä on asumismuotonne? (Omakotitalo, kerrostalo, rivitalo...)
4. Säästättekö kuukausittain lainanmaksun ohella pankkiin jossa asuntolainanne on tai johonkin toiseen rahalaitokseen, tai jollain muulla tavalla?
 - a. Millaisia säästämistuotteita teillä on itsellenne tai perheellenne (lapsille säästäminen)?
5. Kuinka paljon kuukausittaisista henkilökohtaisista tuloistanne lyhennätte lainaanne ja säästätte, eli paljonko on kuukausittainen nettotulo, lainanlyhennyksen määrä korkoineen ja säästämisen määrä?
6. Oletteko säästäneet säännöllisesti kuukausittain aiemmin ennen asuntolainan ottamista?
7. Kertoiko rahoitusneuvoja teille lainaneuvottelujen yhteydessä säästämisestä lainanmaksun ohella?
 - a. Käyttikö rahoitusneuvoja apuna taulukoita, kuvia tai laskelmia?
 - b. Oliko esitys selkeä?
 - c. Oliko teillä mielestänne mahdollisuus keskittyä säästämisasiin lainaneuvottelussa?
 - d. Teittekö säästämissä päätöksen tämän neuvottelun pohjalta? Miksi? Miksi ette?
 - e. Haluatteko lisätä vielä jotain?
8. Miten olette turvanneet oman tulevaisuutenne yllättävien menojen varalta? Esim. auto hajoaa, pitkä sairausloma jolloin tulotaso laskee, työttömyys yms.
9. Onko teidän lainallanne vakuutuksia tai turvatuotteita (korkokatto, kiinteä korko) tai onko teillä tai perheellänne muita vakuutuksia?
 - a. Jos ei, miksi ette koe niitä tärkeiksi?
10. Oletteko ottaneet vakuudettomia kulutusluottoja, niin sanottuja ”pikavippejä” yllättävien menojen kohdatessa?
11. Jos kohtaisitte rahantarpeen yllättävän menon vuoksi, mistä lähtisitte kysymään lainaa?
12. Onko lyhennysvapaan pitäminen lainasta hyvä tapa rahoittaa yllättäviä menoja?

13. Mikä vaikuttaa säästämiseen: (2/2)
- a. Lainan matala korkotaso, eli tieto siitä että korot tulevat nousemaan jatkossa ja haluatte varautua koron nousuun?
 - b. Maailman talouden epävakaa tilanne (irtisanomisuutiset, uutisointi yleensä heikosta taloustilanteesta)?
 - c. Joku muu asia, mikä?
14. Nyt kun säästät mainitsemanne _____e kuukaudessa, onko se tällä hetkellä mielestänne teille itsellenne sopiva määrä?
- a. Aiotteko jatkaa säästämistä tulevaisuudessa, ja aiotteko pitää summan samana tai säästää enemmän tai vähemmän?
15. Koetteko, että teillä oli riittävästi tietoa eri vaihtoehtoista säännöllisen säästämisen aloittamiseksi? Millaista tietoa olisitte tarvinneet?
16. Onko lainan määrällä merkitystä siihen, säästättekö? (Esimerkiksi koetteko että lainaa on nyt niin paljon että ei ole mahdollisuutta vielä säästää, vaan vasta sitten kun lainaa on saatu maksettua pois?)
17. Mitkä ovat ne tekijät jotka saisivat teidät lopettamaan säännöllisen säästämisen?

Ei-säästäjät:

LIITE 2. (1/2)

1. Kuinka monta henkeä taloutenne kuuluu?
2. Mikä on koulutuksenne, ammattinne ja tämänhetkinen tulonlähteenne?
3. Mikä on asumismuotonne? (Omakotitalo, kerrostalo, rivitalo...)
4. Säästättekö kuukausittain lainanmaksun ohella pankkiin jossa asuntolainanne on tai johonkin toiseen rahalaitokseen, tai jollain muulla tavalla?
5. Kuinka paljon kuukausittaisista tuloistanne lyhennätte lainaa? Eli paljonko on teidän nettotulonne kuukaudessa ja lainan lyhennyksen määrä korkoineen?
 - a. Paljonko on se summa jonka te voisitte säästää säännöllisesti kuukausittain?
6. Oletteko säästäneet säännöllisesti kuukausittain aiemmin ennen asuntolainan ottamista?
7. Kertoiko rahoitusneuvoja teille lainaneuvottelujen yhteydessä säästämisestä lainanmaksun ohella?
 - a. Käyttikö rahoitusneuvoja apuna taulukoita, kuvia tai laskelmia?
 - b. Oliko esitys selkeä?
 - c. Oliko teillä mielestänne mahdollisuus keskittyä säästämisasiaan lainaneuvottelussa?
 - d. Teittekö säästämisspäätöksen tämän neuvottelun pohjalta? Miksi? Miksi ette?
 - e. Haluatteko lisätä vielä jotain?
8. Miten olette turvanneet oman tulevaisuutenne yllättävien menojen varalta? Esim. auto hajoaa, pitkä sairausloma jolloin tulotaso laskee, työttömyys yms.
9. Onko teidän lainallanne vakuutuksia tai turvatuotteita (korkokatto, kiinteä korko) tai onko teillä tai perheellänne muita vakuutuksia?
 - a. Jos ei, miksi ette koe niitä tärkeiksi?
10. Oletteko ottaneet vakuudettomia kulutusluottoja, niin sanottuja ”pikavippejä” yllättävien menojen kohdatessa?
11. Jos kohtaisitte rahantarpeen yllättävän menon vuoksi, mistä lähtisitte kysymään lainaa?
12. Onko lyhennysvapaan pitäminen lainasta hyvä tapa rahoittaa yllättäviä menoja?

(2/2)

13. Koetteko, että teillä on riittävästi tietoa eri vaihtoehtoista säännöllisen säästämisen aloittamiseksi jos haluaisitte aloittaa säästämisen? Mitä tietoa tarvitsisitte?
14. Onko lainan määrällä merkitystä siihen alkaisitteko säästää säännöllisesti? (Esimerkiksi koetteko, että lainaa on nyt niin paljon, että ei ole mahdollisuutta vielä säästää, vaan vasta sitten kun lainaa on saatu maksettua pois?)
15. Mitkä ovat ne tekijät jotka saisivat teidät aloittamaan kuukausittaisen säännöllisen säästämisen?
16. Voisitko harkita jatkavanne laina-aikaa jolloin kuukausittainen lainanlyhennys olisi pienempi, ja käyttäisitte erotuksen kuukausittaiseen säännölliseen säästämiseen?
17. Oletteko ajatellut tulevaisuudessa alkaa säästämään kuukausittain? Miksi?